انتظار ۱



ضرورت طرح مباحث مهدویت

روح‌الله شاکری زواردهی

بسم الله الرحمن الرحیم

انتظار ۱ : ضرورت طرح مباحث مهدویت

نویسنده:

روح الله شاکری زواردهی

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

انتظار ۱: ضرورت طرح مباحث مهدویت

مشخصات کتاب

سرشناسه : شاکری زواردهی، روح الله.

عنوان و نام پدیدآور : ضرورت طرح مباحث مهدویت / روح الله شاکری زواردهی.

مشخصات نشر : تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام،مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری : ۳۳ ص.؛ ۵/۹ × ۲۰ س م.

فروست : انتظار؛ ۱.

شابک : ۲۰۰۰ ریال : ۹۶۴-۷۴۲۸-۳۳-۲ ؛ ۲۵۰۰ ریال (چاپ دوم)

یادداشت : چاپ دوم: زمستان ۱۳۸۶.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -

موضوع : مهدویت-- انتظار

رده بندی کنگره : BP۵۱/ش۱۷۴ض۴ ۱۳۸۴

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۹

شماره کتابشناسی ملی : ۱۵۱۴۱۶۴

ص:۱

اشاره

انتظار «۱»

ضرورت طرح مباحث مهدویت

روح ا... شاکری زواردهی

ضرورت طرح مباحث مهدویت

(انتظار ۱)

مؤلف/ روح الله شاکری زواردهی

ناشر/ بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

نوبت چاپ/ هشتم، تابستان ۸۹

شمارگان/ پنج هزار

صفحه آرا/ رضا فریدی

لیتوگرافی/ ترام اسکنر ۷۸۳۰۰۵۸

بها/ ۱۲۰۰ تومان

مراکز پخش:

۱. قم: مرکز تخصصی مهدویّت/خیابان شهدا / کوچه آمار (۲۲)/ بن بست شهید علیان

ص. پ: ۱۱۹-۳۷۱۳۵ / تلفن: ۷۷۳۷۸۰۱ / فاکس: ۷۷۳۷۱۶۰

۲. تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف /ص.پ: ۳۵۵-۱۵۶۵۵ تلفن: ۸۸۹۸۰۹۹۹-۸۸۹۸۱۳۸۹ / فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹

WWW.IMAMMAHDI-S.COM

info@imammahdi-s.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۴۲۸-۳۳-۰

فهرست مطالب

پیشگفتار

پیش از پرداختن به هر کاری، اگر ضرورت و بایستگی آن معلوم باشد، انسان برای انجام آن، انگیزه و نشاط لازم را پیدا می کند.

وقتی سخن از مباحث «مهدویّت» به بیان می آید، ممکن است سؤال شود: با وجود موضوعات گوناگون که در جهان علم و دانش وجود دارد و نیازهای آدمی به دانش های مختلف و نیز محدودیت وقت و امکانات، چرا باید به مباحث مهدویّت پرداخت؟

آیا مباحث مهدویت، مسائل کاربردی است که در زندگی روزمره تأثیرگذار می باشد یا صرفاً بحث-های تئوریک است که دانستن آنها بهتر از ندانستنش است؟

آیا بحث از مهدویت و مسائل آن نیاز امروز بشر است؟

آیا کسانی که از مهدویت چیزی نمی دانند و یا بسیار کم اطلاع اند، در زندگی و حیات دنیوی خود به بن بست گرفتار آمده اند؟ و ده ها سؤال دیگر.

موضوع موعود، منجی و مصلح کل نظریه یا طرز تفکری نیست که در برخی اذهان به خاطر تخفیف و یا جلوگیری از دردها و رنج هایی که ملت های ستمدیده در اثر تصرفات نابجای حکام جور متحمل گردیده اند، موجود شده باشد، افسانه-ای نیست که شیعه به عنوان دلداری دادن به خویش در برابر ظلم فراوان که بر او وارد گردید!، این گونه نیست برای التیام بخشیدن به دل خود که از وارد آمدن مصیبت های فراوان در طی قرون طولانی مجروح گردید، در کتب خویش نگاشته باشد، آن گونه که برخی نویسندگان بی اطلاع یا مطّلع و معاند و منحرف و فیلسوف نمایان گمان برده اند و نیز خرافه ای نیست که قصه سرایان آن را ساخته و به اسلام چسبانده باشند، آن گونه که برخی مدعیان علم و فرهنگ تصور کرده اند و... .

مهدویت، ریشه در عمق باور و اعتقادات مسلمانان دارد، مسأله ای مهم و اساسی و حیاتی که قرآن کریم به آن بشارت داده و پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه هدی علیهم السلام در موارد متعدد _ وجود ادعیه ای فراوان افزون بر روایات _ از آن سخن گفته و به همه مسلمانان، بلکه به همه انسان ها بشارت ظهور او را دادند و در طول تاریخ حیات پربرکت اسلام، بسیاری از علمای بزرگ اعم از فقها، مفسران، متکلمین، حکمای مسلمان و تاریخ نگاران مردم را به انتظار او دعوت کردند. و لذا موضوع مهدویت را می توان امتداد اسلام و قرآن و کانون هویت و فرهنگ اسلام دانست.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تنها یک اندیشه نیست که ما در انتظار ولادت او باشیم. و یک پیشگویی نیست که به امید مصداق آن نشسته باشیم؛ (۱) بلکه امام عجل الله تعالی فرجه الشریف یک واقعیت خارجی و آماده باش است که ما

۱- آن گونه که برخی از پیشگویی های نوستر آداموس فرانسوی بهره گرفتند. مثل فیلمی به نام « مردی که فردا را می بیند.»

منتظر عملیات و حرکت جهانی او هستیم. انسان مشخص و معینی که در میان ما زندگی می کند، (۱) ما او را می بینیم (۲) و او ما را می بیند (۳)، با همه آرزوهای ما و رنج های ما آشنا است و در غم و اندوه ما شریک است و شاهد افزایش شکنجه مظلومان و ناکامی رنجدیدگان و ستم ستمکاران است، و به خاطر آن می سوزد و در انتظار لحظه ای است که به او اجازه داده شود تا دست یاری خود را به طرف انسان های رنجور و محروم دراز کرده و ریشه ستم و ستمکاران را بخشکاند.

پس مهدویت یعنی نفی هر نوع ظلم و

۱- «صاحب هذا الامر يتردد بينهم و يمشى فى اسواقهم ويطأ فرشهم...» الغيبه نعمانی، ص ۱۶۴، حدیث ۴، تحقیق از علی اکبر غفاری، مکتبه الصدوق، تهران. کافی، کلینی، ج۱، ص ۳۳۶؛ بحار، مجلسی، ج ۵۲،ص ۱۵۴، حدیث ۹، موسسه الوفاء، چاپ بیروت

۲- «يرونه ولا يعرفونه»کمال الدين و تمام النعمه، صدوق، ج۲، ص ۴۴۰

۳- «فيرى الناس فيعرفهم.»کمال الدين و تمام النعمه، ج۲، ص ۴۴۰

ستم، درمان درد بی درمان بشر، احساس برانگیز و شورآفرین، تلاشگر، فریادرس، حبل المتین الهی در بسیج توده ها، رویکردی جدی و قوی به آینده مطلوب بشر و تجسّم شخصیتی که به همه قدرت ها نه می گوید و تعهّدی نسبت به هیچ حاکم ستمگری ندارد.

به گفته شهید صدر: «ایمان ــ باور ــ به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یعنی ایمان به انسان زنده و قائم و همراهی با او.» (۱)

با چنین رویکردی جای آن دارد این موضوع مهم در ابعاد مختلف مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

این نوشتار بر آن است تا به طور فشرده مهدویت را در ابعاد مختلف اعتقادی، اجتماعی و سیاسی و... مورد مطالعه قرار دهد؛ اگر چه ادعایی ندارد که آنچه خواهد آمد بیان تمام ابعاد مهدویت است؛ زیرا هدف آن است که بایستگی آن را در ابعاد و زاویه های گوناگون بررسی

۱- بحث حول المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، سید محمد باقر صدر، مترجم: مصطفی شفیعی، چاپ موعود، نوبت اول، بهار ۱۳۷۹، ص۵۶ و۵۷

نماید.

۱. بعد اعتقادی

اشاره

یکی از مهمترین ابعادی که در بحث ضرورت قابل طرح و گفتگو است و به نظر می رسد در میان ابعاد دیگر، از ارزش و اعتبار و جایگاه بس رفیعی برخوردار باشد، همان نگاه اعتقادی به مهدویت است.

بی تردید «اعتقاد» بنیان اصلی زندگی انسان است و آنچه در میدان عمل محقق می شود، به ساختار اعتقادی مربوط است. اگر آدمی از اعتقادی صحیح و منطقی برخوردار باشد، در عمل گرفتار تناقض، بی هدفی و سردرگمی نخواهد شد و از همه فرصت های عمر خود، برای ساختن شخصیت انسانی و الهی اش بهره خواهد گرفت. البته این اعتقاد

بایـد سازنـده، حرکت آفرین و هویت بخش، باشـد و در همه فراز و نشـیب های زندگی، مسـیر درست و هموار را برای آدمی بگشاید.

منظور ما از شـناخت، صـرف دانسـتن نام و نسب امام عجل الله تعالی فرجه الشریف نیست؛ چرا که منکرین آن حضرت و حتی غیرمسـلمانان هم می-تواننـد چنین اطلاعاتی از ایشان داشـته باشـند؛ بلکه شـناخت باید به گونه ای باشد که سـبب سالم ماندن انسان از شـبهات و مایه نجات او شود و چنین شـناختی جز در پرتو شـناخت جایگاه، صـفات و ویژگی های امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف میسور نخواهد بود، و این چنین شناختی است که به حکم عقل و نقل واجب است.

اما عقلاً شیعه امامیه معتقد است که امام علیه السلام وارث تمام مقامات و وظایف رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

ـ که در امامت عامه بیان شده ـ می باشد، مگر دریافت و ابلاغ وحی؛ (۱) بنابراین، ائمه علیهم السلام مقام

۱- ر.ک: انیس الموحدین، نراقی، محمد مهدی، بخش امامت؛ شـیعه در اسـلام، طباطبائی، سید محمد حسین، ص ۱۷۵، چاپ چهـاردهم، انتشارات اسـلامی؛ امامت و رهبری، مطهری مرتضـی، ص ۵۰ ـ ۵۸، چـاپ سوم، صـدرا؛ پیرامون وحی و رهبری، جوادی آملی، عبدالله، ص ۱۱۴، انتشارات الزهراء

ولایت، تفسیر و تبیین آموزه های وحیانی، تطبیق احکام الهی، تربیت افراد مستعد و اداره حکومت اسلامی را دارا می باشند.

دلیل این باور نیز در مطالعه موارد یاد شده نهفته است چون معقول نیست که مقام ولایت نسبت به انسان هایی که همواره نیازمند ولی و سرپرست اند، تعطیل شود و نیز زمان اندک حیات در زندگی رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با آن همه مسئولیت های نظامی و اجتماعی، و عدم ظرفیت توده مردم، هرگز برای تفسیر و تبیین آموزه های دین که باید هزاران سال و تا ابد برای انسان بماند، کفایت نمی کرد.

نتیجه این می شود که: همان دلایل عقلی که ما را ملزم به کسب معرفت و شناخت نبی صلی الله علیه و آله و سلم می کرد، همچنان ما را ملزم به شناخت امام علیه السلام می کند؛ چون در صورت عدم شناخت چنین شخصیتی با وجود علم به لزوم آن، دلایل عقلی همچنان نافذ و طالب پاسخ اند. دفع ضرر محتمل، وجوب شکر منعم، همچنان می گویند:

دفع ضرر و اتیان شکر منعم درگرو فهم تفاسیر صحیح، ولایت و... است.

بنابراین، ضرورت و لزوم شناخت امام و حجت الهی مستند و مستدل به همان دلایلی است که اصل وجوب معرفت مبداء را می رساند.

به بیان دیگر: آن حضرت امامی است که اطاعتش فرض و واجب می باشد، و هر کس که اطاعتش واجب است، باید صفاتش را شناخت، تا با شخص دیگری که مقام او را به دروغ و ستم ادعا می کند، اشتباه نشود؛ بنابراین، شناخت و دانستن صفات حضرت حجت علیه السلام واجب است(۱)

نقلاً، در فرهنگ دینی ــ قرآن و روایات شیعه و سنی ــ بحث معرفت و شناخت امام و اعتقاد به او، از اهمیتی ویژه برخوردار است؛ به گونه ای که در ردیف اصول اعتقادی، یعنی توحید، نبوت و معاد شمرده شده است. در

۱- موسوی اصفهانی، محمد تقی، مکیال المکارم، ج۱، ص ۱۸۱، مترجم سید مهدی حائری قزوینی، ناشر ایران نگین، چاپ اول، تابستان ۱۳۸۱

اینجا اهمیت شناخت امام از نظر اعتقادی، در انگاره های مختلف بررسی می شود:

۱_۱. شناخت امام، راه معرفت خدا

نخستین و مهم ترین وظیفه انسان، شناخت پروردگار و آفریننده خویش است و تا شناخت او حاصل نشود، راه درست بندگی و اطاعت از او به روی انسان باز نخواهد شد(۱) برای همین در قرآن و روایات مطالب فراوانی درباره لزوم «معرفت خدا» مطرح شده است. بعضی از آیات قرآن، به توصیف خدا و صفات گوناگون او پرداخته است و امامان معصوم علیهم السلام نیز در روایات و دعاها و خطبه ها به شکل گسترده از خدا و اوصاف او سخن گفته اند(۲)

از نظرگاه روایات راه معرفت خدا و اوصاف او، شناخت اولیای خدا و امامان معصوم علیهم السلام است؛ چون اینان مظهر اسماء و صفات الهی و

۱- کلینی، کافی، ج ، ص ۲۴۷، صص۳۴۷

۲- برای بررسی اوصاف الهی در قرآن ر.ک: فهرست موضوعی «تفسیر نمونه» و در روایات ر.ک: «میزان الحکمه ذیل کلمه الله»

آینه جمال و جلال پروردگارنـد. معصومین، انسان های کاملی انـد که خداوند آنان را خلیفه و نماینده خود در زمین قرار داده و اراده کرده است که با آنان شـناخته شود و از مسـیر اطاعت آنها اطاعت شود و ثواب و عقاب را نیز برمـدار اعتقاد به ایشان و اطاعت از آنان قرار داده است.

در حـدیث آمده است که از سیدالشـهدا علیه السـلام سؤال شد: «فما معرفه الله؟» حضـرت فرموند: «معرفه اهل کل زمان امامهم الذی یجب علیهم طاعته» (۱) مراد از شناخت خدا، شناخت اهل هر زمانی نسبت به امام خویشتن است، آن امامی که اطاعت او بر آنان واجب است».

به عبارت روشن تر شـناخت امام، طریق معرفت خدا است و انسان با شـناخت امام و توجه به گفتار و دستورات او می تواند در جاده صـحیح زنـدگی گام بردارد و به سـعادتی که خداونـد برای او رقم زده، برسـد. معرفت خـدا بدون شـناخت کسـی که از جانب او سمت

۱- صدوق، علل الشرایع، ج۱، ص ۹، ح ۱

راهنمایی و راهبردی بندگان را دارد، امکان پذیر نیست.

شیخ صدوق رحمه الله در تبیین حدیث یاد شده می گوید:

«مراد این است که مردم هر زمان بدانند، خداوند کسی است که آنها را در هر زمان از امام معصوم خالی نگذاشته است؛ پس کسی که عبادت کند خدایی را که برای آنان حجت قرار نداده، پس غیر خدا را عبادت کرده است.» (۱)

مرحوم مجلسی هم در تبیین حدیث فوق می گوید:

«شاید تفسیر شناخت خدا به معرفت امام برای این نکته باشد که شناخت خدا حاصل نمی شود، مگر از جهت امام. و یا اینکه انتفاع از معرفت خدا مشروط به شناخت امام علیه السلام است.» (۲)

به هر حال، آنچه در بیان مرحوم شیخ صدوق آمده است که نصب امام بر مردم وسیله قبولی عبادات است که در غیرآن صورت عبادت غیر خدا خواهد بود و یا به قول علامه مجلسی، معرفت امام وسیله انتفاع از

۱- صدوق، علل الشرایع، ج۱، ص ۹، ح ۱

۲- ر.ک: بحارالانوار، ج۲۳، ص ۸۰

شناخت خدا می شود، معرفت امام و حجت الهی یک امر ضروری و لازم بر هر انسان متدین است.

۱_۲. شناخت امام، شرط اسلام واقعی

شیعه و سنّی به اتفاق از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده اند: «و اَنّ من مات و لم یعرف امام زمانه مات میته جاهلیه؛ (۱) و هر آینه هر کس بمیرد و حال آنکه امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلیت مرده است.» بر این اساس شناخت امام شرط اسلام است و اگر کسی بی شناخت امام بمیرد، گویا از اسلام بی بهره بوده است، هر چند مناسک و اعمال اسلام را انجام داده باشد. «امامت» شاهراه بندگی خدا است و آن که در این صراط مستقیم قرار

۱- کمال الدین و تمام النعمه، ج۲، ص ۴۰۹، ح ۹ و قریب به این مضمون ر.ک: صحیح بخاری، ج۵، ص ۱۳؛ صحیح مسلم، ج ۶، ص ۲۱و ۲۲، شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۹، ص ۱۵۵؛ مسند ابی داوود، ص ۲۵۹؛ حلیه الاولیاء، ج ۳، ص ۲۴۴؛ مستدرک حاکم نیشابوری، ج ۱، ص ۷۷؛ قندوزی، ینابیع الموده، ص ۱۱۷

گرفته، کارها و اعمالش در مسیر درست، منطقی و عاقبت به خیری واقع شده است، وگرنه آن اعمال ره به جایی نبرده و کمالی برای او نخواهد آورد.

چنین تأکیدی بر شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نشان از آن دارد که معرفت امام کانون هویت اسلامی و امامت ستون اصلی خیمه دین مبین اسلام است که اعمال اسلامی وابسته به آن است و هر کس که امام را نشناخت، در حقیقت از راه راست و صراط مستقیم باز می-ماند.

در مکتب تشیّع، امام هویت بخش است و معرفت به او مبنایی استوار است؛ به طوری که انسان را از جامعه جاهلی و فرهنگ جاهلی دور می سازد.

۱_۳. شناخت حق امام و قبولی اعمال، شرط پذیرش ولایت او

مسأله ولایت امامان چنان جایگاهی دارد که در روایات گوناگون، شناخت امام از تکالیف و حقوق شمرده شده است؛ آن گونه که امام صادق علیه السلام به ابن ابی یعفور فرمودند: «ثلاث لنا ان تعرفوا فضلنا و

ان تطئوا عقبنـا و ان تنتظروا عاقبتنا؛ (۱) مـا سه حق بر مردم داریم: یکی اینکه به فضـل ما معرفت پیـدا کنیـد، دوم اینکه پیرو ما باشید و سوم اینکه منتظر فرج ما باشید».

و یا امام صادق علیه السـلام در بیان دیگری پذیرش اعمال را منوط به معرفت ولایت ائمه علیهم السلام دانستند: «لایقبل الله من العباد عملا الا بمعرفتنا؛ (۲) یعنی خداوند از بندگان عملی را نمی پذیرد، مگر به معرفت و شناخت ما.»

براسـاس این روایـات همه اعمال انسان در ظرف معرفت و آگاهی او نسـبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف ارزش می یابد، به طوریکه اولین حق امام بر ما شناخت مناقب و فضائل آنان، و قبولی اعمال بدون ولایت آنان امکان ندارد و پذیرش ولایت در صورتی امکان دارد که ابتدا معرفت و شناخت حاصل شود.

۱- کافی، ج۲، باب حق المومن لأخیه، ص ۱۷۳، حدیث ۹
۲- کافی، ج۱، باب نوادر، ص ۱۴۳، ح ۴

۱_۴. بایستگی شناخت ولی نعمت

امام واسطه فیض الهی است و آنچه از نعمت–ها به عالم وجود می رسد، به واسطه وجود او است و در این میان انسان ها نیز به واسطه وجود او، از انواع نعمت های الهی بهره مند می شوند. امام هم در تشریع واسطه است و هم در جنبه تکوین.

«بیمنه رزق الوری و بوجوده ثبتت الارض والسماء؛ (۱) به برکت او به خلق روزی می رسد و به واسطه وجود او زمین و آسمان پابرجا است.»

در فرمایش امام هادی علیه السلام است که وقتی می خواهید امامی را زیارت کنید این گونه بگویید:

«...بکم فتح الله وبکم یختم و بکم ینزّل الغیث و بکم یمسک السماء ان تقع علی الارض الا باذنه؛ (۲) به واسطه شما خدا آغاز کرد و به شما پایان می دهد و به وسیله شما باران را فرو می فرستد و به واسطه شما نگه می دارد

۱- مفاتیح الجنان، دعای عدیله

۲- من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۱۵، ح ۳۲۱۳

آسمان را که بر زمین نیفتد، جز به اذن او.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می-فرماید: «یا علی لو لا نحن ما خلق الله آدم و لاحواء و لا الجنه و لا النار و لا السماء و لا الارض؛ (۱) ای علی! اگرما نبودیم، خداوند نه آدم و نه حوا را می آفرید و نه بهشت و نه جهنم را و نه آسمان و نه زمین را.»

امام خمینی رحمه الله در توضیح روایت می گویند:

«کلام حضرت رسول صلی الله علیه و آله که فرمود: اگر ما نبودیم خدا آدم را نمی آفرید. ... از آن روست که حضرات (ائمه علیهم السلام) واسطه های میان حق و خلق و ربط دهنده های حضرت وحدت محض با کثرت تفصیلی هستند، و در این قسمت از حدیث، وساطت آن حضرات به حسب اصل وجود و اینکه آنان مظهر رحمت رحمانیه ای هستند که افاضه کننده «اصل وجود» است، بیان شده، بلکه [می توان گفت] به حسب مقام ولایت، آنان خود رحمت رحمانیه اند، بلکه آنان (خود) اسم اعظم هستند که رحمان و رحیم تابع آنانند، چنانچه بخش بعدی

۱- علل الشرایع، ج۱، ص ۵، ح ۱؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۴، ح۴

حدیث یعنی فرمایش حضرت صلی الله علیه و آله: چگونه ما از ملائک برتر نباشیم، بیان واسطه بودن آن حضرات به حسب «کمال وجود» است و اینکه آنان مظهر رحمت رحیمیه ای هستند که کمال وجود به واسطه آن ظهور می یابد. بنابراین، دایره وجود با آنان کامل شده و غیبت و شهود ظهور یافته، و فیض (الهی) در قوس نزول و صعود (وجود) جریان می یابد.» (۱)

۱_۵. شناخت امام، شناخت خلیفه الهی است

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «یخرج المهدی و علی رأسه غمامه فیها مناد ینادی هذا المهدی، خلیفه الله فاتبعوه؛ (۲)

۱- امام خمینی، روح الله، مصباح الهدایه، ص۷۸، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله

۲- الف. مصادر خاصه: کشف الغمه، ج۲، ص۴۰۷؛ کفایه الاثر، ص۱۵۱؛ کتاب الغیبه نعمانی، ص۱۰. ب. مصادر عامه: المستدرک علی الصحیحین، ج۲، ص۶۴۶ و ص۵۰۲؛ مسند احمد، ج۵،ص۲۷۷؛ مسند الشامیین (للطبرانی)، ج۲، ص۷۲؛ مسند ابن ماجه، ج۲، ص۳۶۷؛ نورالابصار، شبلنجی، ص۱۸۸؛ عقد الدرر، مقدسی سلمی، ص۱۲۵

هنگامی امام مهـدی قیام کردنـد در حالی که بر سـر ایشان قطعه ابری است که نـدا کننده ای در آن است که ندا می کند، این همان مهدی است ــ که خداوند بشارت داده ــ خلیفه خدا است پس از او تبعیت و پیروی نمایید.»

و یا در روایت دیگری از پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم چنین آمده است: «فاذا رأیتموه فبایعوه و لو حبوا علی الثلـج فانه خلیفه الله المهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف؛ (۱) هنگامی که او را دیدیـد، پس با او بیعت کنیـد و لو با سـینه به روی برف راه بروید تا به او برسید، پس البته او خلیفه خدا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.»

خلافت الهی توسط انسان کامل فی الجمله مورد پذیرش قرآن و روایات قرار گرفته است(۲) در زیارات هم از حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان خلیفه الهی یاد شده است:

۱- خاصه: بحار، ج۵۱، ص۸۷، چاپ بیروت، عامه: کنزالعمال، ج۱۴، ص۲۶۳، حدیث ۳۸۶۵۸، مؤسسه الرساله، بیروت، متقی هندی، ص۲۶۸، حدیث ۳۸۶۷۹

۲- عصاره خلقت، جوادی آملی، عبد الله، ص۳۲

«السلام علیک یا خلیفه الله» (۱)، «و خلیفتک فی بلادک» (۲) و «السلام علیک یا خلیفه الله و خلیفه آبائه المهدیّین» (۳) و در جای دیگر آمده «خلیفته علی خلقه و عباده» (۴)و در زیارت مروی از خود حضرت: «و خلفائک فی ارضک الذین اخترتهم لنفسک و اصطفیتهم علی عبادک... .» (۵)

نکته ها

۱. واژه خلیفه به صورت نکره بیان شده است: «انی جاعل فی الارض خلیفه...» (۶) بدون آنکه به شخصی اضافه شود. این بدین معنا است که انسان خلیفه

۱- زیارت آل یاسین

۲- دعای بعد از زیارت آل یاسین

۳- زیارت دیگر حضرت صاحب الامر

۴- زیارت استغاثه به حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

۵- زیارت روز جمعه مروی از حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به ابوالحسن ضرّاب اصفهانی

۶- بقره/۳۰: «همانا می خواهم در زمین خلیفه قرار دهم.»

گوینده سخن قرار داده شده است.

۲. مقامی که مطلوب ملائکه بود، خلافت الهی است، نه خلافت گذشتگان زمینی، اینکه خداوند مقام مطلوب ملائکه را به انسان بخشید؛ یعنی اینکه انسان، خلیفه الهی شده است.

۳. شئون خلیفه قید ندارد، از این فهمیده می شود که انسان در همه شئون خلیفه الهی است.

۴. این خلافت به افراد خاص اختصاص ندارد؛ بلکه خلیفه همه افراد است؛ به همین جهت، خلیفه الهی باید به همه ویژگی های کسانی که بر آنها خلیفه گردیده است، آشنا باشد.

۵. همه افراد نمی توانند خلیفه باشند، چون ویژگی هایی که برشمردیم در همه افراد وجود ندارد؛ پس بعضی از افراد مراد هستند. آنان برگزیدگان نوع انسانی هستند.

۶. خداوند این جعل را به صورت اسم فاعل «جاعل» اعلام کرده است، نه با صیغه های «سوف أجعل» که بر آینده و «جعلت» که بر گذشته دلالت دارند. و این یعنی اینکه جعل خلیفه از ابتدای آفرینش

حضرت آدم علیه السلام تا روز قیامت، در همه زمان ها وجود داشته است.

پس اوّلین فرد انسان حتماً خلیفه بوده است و گرنه باید خداوند جعل کننده خلیفه در زمین نباشد و این با صیغه اسم فاعل منافات دارد؛ بنابر این، جعل خلیفه از طرف خداوند همیشگی است(۱) چنانکه در روایت اسحاق بن عمار آمده است که او گفت: به موسی بن جعفر علیه السلام عرض کردم: مرا به کسی معرفی کن، تا دینم را در نزد او بیاموزم، فرمود: همین پسرم علی. روزی پدرم دست مرا گرفت و به سوی قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برد و فرمود: فرزند عزیزم، خدای عزوجلّ فرمود: «در زمین خلیفه می گذارم» و چون خدا چیزی می فرماید، به آن وفا کند(۲)

با توجه به آیات و روایات و زیارات وارده از ناحیه معصومین علیهم السلام می توان گفت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف خلیفه الهی می باشند و نه تنها خلیفه الهی هستند، بلکه «به مقتضای اضافه

۱- ر. ک: بدایه المعارف، آیه الله خرازی

۲- تفسیر نور الثقلین، ج۱، ص۴۹ و کافی، ج۲، ص۸۹

خلافت به اسم مقدس الله، وجود آن حضرت آیت جمیع اسمای حسنای الهی است.» (۱)

۱_۶. شناخت امام، شناخت عِدل قرآن

اشاره

در روایتی از شیعه و سنی آمده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

«انی تارک فیکم الثقلین کتاب الله و عترتی اهل بیتی ما ان تمسکتم بهما لن تضلوا بعدی ابدا و لن یفترقا حتی یردا علی الحوض.» (۲)

برابر این فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مسلمین مأمور شده اند همانگونه که به قرآن متمسّک می شوند، به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه هدی علیهم السلام نیز تمسک جویند تا در مسیر هدایت قرار گیرند. و این ضامن سعادت ابدی آنان است. روشن است که تمسک به قرآن، بدون فهمیدن

۱- حضرت آیت الله وحید خراسانی به نقل از جزوه «به یاد آخرین خلیفه پروردگار» نشر مدرسه الامام الباقر علیه السلام، انتشارات دلیل ما، ص۲۹و۳۰

۲- ر.ک: کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۷۹؛ عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۶۲، امالی طوسی، ص ۱۶۱

محتوای آن معنا ندارد و نیز تمسک به امامان معصوم علیهم السلام بدون معرفت و آگاهی به جایگاه رفیع و ویژگی های منحصر به فرد آنان ــ که الگوی بشریت اند ــ ممکن نیست. از این جهت نیز معرفت و آگاهی به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف لازم است. بر طبق این روایت باید در کنار قرآن کریم شخصی از اهل بیت باید حضور داشته باشد و آن به عقیده ما غیر از وجود مقدس حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف کسی دیگر نمی تواند باشد، زیرا شباهت هایی بین آنها وجود دارد که این ادعا، را اثبات می کند:

۱. مقایسه شب قدر و نیمه شعبان در روایات نشان از هماهنگی قرآن و عترت دارد؛

۲. سخن از ولایت و امامت در شب قدر که شب نزول قرآن کریم است، بیان دیگری است از پیوند بین قرآن و عترت الهی؛

۳. قرآن معادل ندارد: «قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَی أَن یَأْتُواْ بِمِثْلِ هَـذَا الْقُرْآنِ لاَ یَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ کَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیراً؛ (۱) بگو اگر انس و جن گرد هم

۱- اسرا/۸۸

آیند بر اینکه مانند این قرآن را بیاورند، مانند آن را نخواهند آورد، هرچند یکدیگر را یاری دهند.»

عترت طاهره هم معادل ندارد: «لایقاس بآل محمد صلی الله علیه و آله و سلم من هذه الامه احد و لایسوّی بهم من جرت نعمتهم علیه ابداً؛ (۱) هیچ کس از این امت ـ که بهترین امت است ـ با آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم قابل مقایسه نیست [چه رسد به امت های دیگر که به پای این امت نمی رسند].» و یا در برخی نقل ها آمده: «نحن اهل البیت لایقاس بنا احد (۲)؛ ما اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هستیم و کسی قابل مقایسه با ما نیست.»

۴. اگر قرآن کریم آیت قدرت و نشان دارایی خدای سبحان است و مجموعه صفات جمال و جلال حق تعالی در آن تجلّی کرده «فتجلّی لهم فی کتابه» (۳) ائمه اطهار علیهم السلام عظیم ترین خبر و بزرگ ترین نشانه الهی هستند: «ما لله نبأ اعظم منی و ما لله آیه اکبر منّی.» (۴)

۱- نهج البلاغه، خطبه۲

۲- بحار، ج۲۶، ص۲۶۹

۳- نهج البلاغه، خطبه۱۴۹

۴- بحار، ج۳۶، ص۱

از این جهت، ائمه طاهرین علیهم السلام (و خاصه حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) فقط به قرآن قابل تشبیه هستند و قرآن نیز فقط به آنان تنظیر می شود. ظاهر آنان با ظاهر قرآن در تماس است و باطن آنها با باطن قرآن در مساس. بدین ترتیب بهترین مبیّن قرآن، عترت طاهره علیهم السلام و بهترین معرف عترت طاهره، قرآن کریم است؛ چون آنان عالم و عامل به حقایق قرآن و قرآن سند صدق گفتار و صداقت کردار آنها است. آنان قرآن مجسّم و قرآن شناسنامه شخصیت آنها است(۱)

و زمین هیچگاه از این حجّت الهی خالی نیست زیرا بر طبق روایت ثقلین حجت خدا قرین قرآن است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «و الله ما ترک الله عزوجل الارض قط منذ قبض آدم الّا و فیها امام یهتدی به الی الله عزوجل و هو حجه الله علی العباد»؛ (۲) یعنی قسم به پروردگار عزیز و جلیل که خدا از زمانی که

۱- عصاره خلقت، جوادی آملی، عبدالله، ص۷۶-۷۸

۲- صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج۱، ص ۲۳۰

آدم را قبض روح کرد، هرگز زمین را به حال خود رها نکرد، جز اینکه در آن امامی قرار داد که مردم به وسیله او به سوی خدا هدایت شوند و او حجت خدا بر تمامی بندگان است.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «ما خلت الدنیا منذ خلق الله السماوات و الارض من امام عدلٍ الی ان تقوم الساعه حجهً لله فیها علی خلقه؛ (۱) پروردگار عالم از زمانی که آسمان ها و زمین را آفریده هرگز جهان را خالی از امام عادلی که حجت خدا در زمین بر خلایق عالم است قرار نداده و تا قیامت هم خالی نخواهد گذاشت.»

پس جهان انسان ها از اول خلقت تاکنون و از حال تا قیامت هرگز از وجود چنین حجه الله که در حکم هسته مرکزی است به چنین انسان کامل و حجت الهی در کنار قرآن کریم خالی نخواهد بود. کوتاه سخن اینکه شناخت امام و حجت الهی چنان مهم است که در روایات فراوان بر آن تأکید و به مسلمین

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج۲۳، ص۲۳

سفارش شده است که در این مسیر از خدای بزرگ استمداد کنند و پیوسته از او بخواهند که راه معرفت حجت های الهی بر آنان گشوده شود. از امام صادق علیه السلام نقل است که بهترین دعا برای دوران غیبت آخرین حجت الهی چنین است:

«اللهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک لم اعرف نبیک. اللهم عرفنی رسولک فانک ان لم تعرفنی رسولک لم اعرف حجتک اللهم عرفنی حجتک فانک ان لم تعرفنی حجتک ضللت عنی دینی.» (۱)

اوّلاً مراد از کلمه حجت در این دعا شخص حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ چرا که دعا مربوط به زمان غیبت است و دعا کننده مؤمن و عارف به خدا و رسول خدا و حجت های خداوند متعال است، در این دعا، معرفت کامل تر و مددهای عرفانی و غیبی بیشتر را طلب می نماید و یا از خداوند متعال ثبات و بقای بر ولایت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را مسئلت می کند؛ زیرا بیم تزلزل فکری و خطر انحرافات عقیدتی در

۱- کافی، ج ۱، ص ۳۳۷، ح ۵

این عصر بسیار است و بر حسب بعضی روایات جز کسانی که خداوند دل آنها را به ایمان امتحان و آزمایش کرده باشد، بر عقیده به امامت آن حضرت ثابت نمی مانند.

ممکن است سؤال شود: چه ارتباطی بین ضلالت از دین و نشناختن حجت و امام است؟

در جواب باید گفت: یکی از فواید بزرگ نصب حجت و امام، منحرف نشدن از راه راست است که با وجود چنین مرجعی الهی و علامت یقینی، هر کس او را مقتدا قرار دهد و از او تخلّف نکند و پیشی نگیرد و از ارشادات و هدایت های او تخطّی ننماید، از دینش گمراه نخواهد شد و اگر در ایمان به امامت و معرفت به حجت لغزشی پیدا کند و ثابت نماند، از دین گمراه می شود؛ زیرا ضلالت در مقابل هدایت قرار دارد. در حقیقت ضلالت یعنی عدول از راه راست و منحرف شدن از آن، خواه کم باشد یا زیاد، خواه عمدی باشد و

خواه قهری(۱)

ثانیاً، امام در آموزه های روایی ما این گونه توصیف شده است: امام زمام دین، موجب انتظام مسلمانان و اصلاح اگر دنیای آنان، و مایه عزّت مؤمنان است. امامت ریشه و عامل رشد اسلام و شاخسار رفیع آن است... .

امام به خورشید درخشنده می ماند که نورش جهان را فرا می گیرد، و خودش در افق جای دارد، به گونه ای که دست ها و دیدگان به آن نمی رسد. امام، ماه تابان، چراغ فروزان، نور درخشان و ستاره ای است راهنما در شدت تاریکی ها برای رهگذر شهرها و کویر و گرداب دریاها.

امام، آب گوارای زمان تشنگی، هدایت گر و نجات بخش از نابودی است. امام شعله برفراز بلندی برای راه یافتن گمشده ها است، وسیله گرمی سرمازدگان و راهنمای مهلکه ها است و هر که از او جدا شود، هلاک می شود.

۱- صافی گلپایگانی، معرفت حجت خدا، موسسه انتشارات حضرت معصومه(، چاپ قم، سال ۱۳۷۵ه.ش، ص۵۸ و۱۰۲، (البته با تصرف)

امام، ابری است بارنده، بارانی است شتابنده، خورشیدی است فروزنده، سقفی است پوشاننده، زمینی است گسترده و چشمه ای است جوشنده. او گلستان است، رفیق، پدری مهربان، برادری برابر، مادری دلسوز به فرزند و پناه بندگاه خدا در سختی ها است.

امام، امین خدا در میان خلقش، حجت او بر بندگانش، خلیفه او در بلادش است. امام، دعوت کننده به سوی خدا و دفاع کننده از حقوق الهی است. او موجب نظام دین و عزت مسلمانان و یگانه زمان خود است و کسی به مقام او نرسد. دانشمندی با او برابر نشود. او جایگزین بر نمی د-ارد، مانند ندارد و به همه فضایل متمایز است(۱)

حال جای این سؤال جدی است که چه کسی می تواند چنین امامی را با این اوصاف

۱- خطبه مانند امامت از امام رضا علیه السلام، ثقه الاسلام کلینی، محمدبن یعقوب، اصول کافی، ج۱، ص۱۹۹؛ خرازی، محسن، بدایه المعارف، جزء دوم، بحث امامت

گسترده بشناسد و به او معرفت پیدا کند و آیا اساساً امکان دست یافتن به فواید امام بدون معرفت او وجوددارد؟ باید به او معرفت پیدا کنیم تا راه را از بیراه و سره را از ناسره تمییز دهیم. البته باید توجه داشت که شناخت امام بدون توفیق خداوند متعال هرگز حاصل نخواهد شد؛ زیرا او عزیزی است که ولایتش از جانب خدا است؛ پس معرفت به او جز در سایه توفیقات حضرت حق میسور نیست.

چه عواملی باعث می شود، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را نشناسیم؟

اشاره

با توجه به آیات و روایات، بخصوص روایات مهدوی و ادعیه موجود و توقیعات می توان عوامل چندی را به عنوان موانع شناخت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان کرد:

عامل اول: عدم شناخت دین

کسانی که فهم درست از آموزه های دین و معارف الهی ندارند چگونه می توانند به معرفت امام و حجت الهی برسند و از فیوضات معنوی امام بهره ببرند، لذا در روایتی از امام صادق علیه السلام چنین آمده است: «لا خیر فی من لا

یتفقّه من اصحابنا؛ (۱) هرگاه از یاران و اصحاب ما هر یک عمیقانه به مسائل دین ننگرد خیری در او وجود ندارد». البته منظور حضرت فقاهت مصطلح نیست بلکه منظور حضرت فهم درست و روشن در آموزه های دین است، زیرا همه نمی توانند فقیه باشند لذا از این عبارت امام صادق علیه السلام می توان فهمید بیشترین خسارت و زیان عدم شناخت دین است، و این امر نه تنها باعث خسارت فردی نیست بلکه جهالت و نادانی در امور دین برای جوامع دینی خسارت جبران ناپذیری را به همراه دارد و ائمه علیهم السلام همواره از این افراد نادان و سطحی نگر بیشترین نگرانی را داشتند، (۲) آنان کسانی اند که هم به خود ضرر و زیان می رسانند و هم به اهداف وجود مقدس ائمه علیهم السلام. نمونه اش را می توان در توقیع امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف به محمد بن علی بن هلال کرخی دریافت. آنجا که می فرماید: «یا محمد بن علی قد آذانا جُهلاء الشیعه و حمقائهم

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، ص۳۳

۲- خطبه ۲۷ نهج البلاغه (خطبه جهاد) مؤید این مطلب است که حضرت از این مردم شکوه می کرد

و من دینه جناح البعوضه ارجح منه (۱)؛ یعنی ای محمـد بن علی، نادانان شیعه و کم خردان آنان و کسانی که بال پشه از دین آنها برتر و ارزشمندتر است، ما را آزار می دهند.»

عامل دوم: دنیازدگی

یکی از موانع مهم و جـدی در شـناخت حضـرت، علاقه به دنیـا و دلبسـتگی به مطـامع دنیوی است، قرآن کریم در آیاتی چند انسان را به این خطر جدّی توجه داده است:

۱. «فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّی عَن ذِکْرِنَا وَلَمْ یُرِدْ إِلَّا الْحَیَاهَ الـدُّنْیَا ذَلِکَ مَبْلَغُهُم مِّنَ الْعِلْمِ (۲)؛ تو هم ای رسول از هر کس که از یـاد ما روی گردانید و جز زندگانی دنیا را نخواست بکلی اعراض کن».

۲. «فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُواْ الْکِتَابَ یَأْخُذُونَ عَرَضَ هَـذَا الأدْنَی وَیَقُولُونَ سَیُغْفَرُ لَنَا... (۳)؛ پس از آنکه ـ پیشینیانشان

۱- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج۲۵، صص۲۶۶ و ۲۶۷، نشر مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۳ق، چاپ دوم

۲- النجم/۲۹

۳- اعراف/۱۶۹

درگذشتند _ اخلاف و بازماندگانشان که وارث کتاب آسمانی شدند و متاع پست دنیا را گزیدند _ و هر گناه که کردند...»

دنیا می تواند پل سعادت بشر باشد به شرط آن که با استفاده صحیح و درست آن را به مزرعه آخرت تبدیل نماییم منتهی اگر در کنار واژه دنیا، حُبّ به آن افزوده شود، سر منشأ بسیاری از بدی ها و ناهنجاری ها در اجتماع خواهد شد و در این زمینه روایات فراوانی وجود دارد که ذیلاً به برخی از آنان اشاره می شود:

۱. امام صادق علیه السلام می فرماید: «رأس کل خطیئه حبّ الدنیا؛ (۱) علاقه به دنیا سر منشأ همه خطاها است.»

۲. امام رضا علیه السلام می فرماید: «اکبر الکبائر حُبّ الدّنیا؛ (۲) بزرگترین گناه

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج۲، ص۳۱۵، حدیث۱ و مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج۷۳، ص۷

۲- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج سوم، ص۲۹۴، نشر مکتب الاعلام الاسلامی، سال ۱۳۶۲ه ش

علاقه به دنیاست.»

۳. امام علی علیه السلام می فرمایـد: «حب الـدنیا رأس الفتن و اصل المحن؛ (۱) دلبستگی به دنیا سرمنشأ هر فتنه و ریشه همه بدبختی هاست.»

ده ها روایت در این زمینه نشان آن است که دنیازدگی بزرگترین آفت و ریشه و اصل هر نوع بدبختی است و متأسفانه در عصر و زمان ما یک آفت فراگیر برای خیلی از انسان ها شده است، زیرا دنیا برای برخی انسان ها همه هستی آنان شده است و چشم و دل آنان را چنان پُر کرده که راه سعادت و حق را مشاهده نمی کنند. حال با چنین وضعیتی چگونه می شود از انسان دلبسته به دنیا انتظار معرفت امام زمانش را داشت، دنیا همه چیز او شده و غیر از مطامع دنیا چیزی را مشاهده نمی کند.

عامل سوم: پیمان شکنی

یکی از موانع مهم دیگر در شناخت حضرت، همین بی وفایی و پیمان شکستن است. اگر به حضرت معرفت و محبّت داریم

۱- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج سوم، ص۲۹۴، نشر مکتب الاعلام الاسلامی، سال ۱۳۶۲ه ش

باید این دو زمینه ساز عهد و پیمان و بیعت با امام گردد، زیرا عشق و ولایت بدون عهده داری و مسئولیت پذیری، هوسی بیش نیست.

«عهـد التزام خاص و نوعی تعهد پذیری در مقابل شـخص یا کاری است، باید خود را به وظایفی که نسـبت به امام داریم ملتزم سازیم و با او برای انجام خواسـته ها و آرمان هایش عهد ببندیم (عهداً) و آن عهد را با اسباب و وسایلی محکم کنیم (عقداً) و در نهـایت بـا او بیعت کرده و دست در دست او نهاده و دل و سـر به او بسـپاریم (بیعتاً). عهـد و عقـد و بیعت سه درجه از یک حقیقت انـد که در شـدّت و ضـعف با یکـدیگر تفاوت دارند باید با بازخوانی و تجدید عهد در هر پگاه و بیعتی تا همیشه، هم اراده و انگیزه خود را قوی کرد و افزایش داد و هم از غفلت ها و سستی ها جدا شد و فاصله گرفت»(۱)

انسانی که نسبت به امام زمانش تعهدی

۱- پورسید آقایی، سید مسعود، انتظار ۱۲ و ۱۱، مقاله بیعتی تا همیشه، ص۱۲

نـدارد چگونه می توانـد منتظر باشد، و انتظار بدون عهد و پیمان، انتظار نیست. اهمیت عهد و پیمان تا جایی مهم است که امام سجاد علیه السلام به اباخالد اینگونه می فرماید:

«یا ابا خالـد لتأتینّ فتن کقطع اللیل المظلم لاینجو اِلّا من اخـذ الله میثاقه اولئک مصابیـح الهـدی و ینابیع العلم ینجیهم الله من کل فتنه مظلمه...؛ (۱) ای ابا خالد، فتنه هایی هم چون شب تار فراخواهد رسید، تنها کسانی از آن فتنه ها نجات خواهند یافت که خداونـد از آنـان پیمان گرفته باشـد، آنان چراغ های هـدایت و چشـمه های علم هسـتند و خداونـد آن ها را از هر فتنه تاریکی نجات خواهد داد.»

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف به مسأله عهد و پیمان توجه فراوان دارد به طوری که از یارانش در زمان ظهور پیمان خواهد گرفت بر اینکه: «مسلمانی را دشنام ندهند؛ حریمی را هتک نکنند؛ به خانه ای هجوم نبرند؛ کسی را به

۱- صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر، ص۳۸۶

ناحق نزنند...» (۱) حال کسی که بر سر عهد و پیمان خود استوار باقی نماند چگونه می تواند ادعای منتظر بودن نماید. چگونه می توانـد سـرانجام او به راه نجات ختم شود؟ و این با حرف زدن ها بدست نمی آید بلکه باید در میدان عمل بر عهد و پیمان خود باقی باشی تا لایق او شوی، وگرنه حرف از انتظار زدن لافی بیش نیست.

عامل چهارم: گناهکاری

یکی دیگر از موانع معرفت و درک فیوضات معنوی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف گناه و معصـیت است، انسانی که می خواهد در طریق معرفت امام قرار گیرد باید تلاش کند رفتار و کردارش مورد قبول حضرت واقع شود و اصولاً اگر بین امام و مـأموم سـنخیت نباشـد چگونه می توان به درک متقابـل دست یابیم، فراموش نکنیم امام به وظیفه اش بر اساس روایات عمل می کند، و این ما هستیم که متأسفانه قصور و کوتاهی داریم. حال چاره چیست؟ در پاسخ باید گفت:

۱- صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر، ص ۵۸۱

۱. برای رسیدن به معرفت باید خود را همواره در مرأی و منظر امام ببینیم. قرآن کریم می فرماید:

«وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ» (۱)؛ ای پیامبر به مردم بگو عمل کنید ــ و بدانید ــ که خداوند و پیامبر و مؤمنان کارهای شما را می بینند.» امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه، مراد از کلمه «المؤمنون» می فرمایند: هم الائمه. یعنی خداوند و پیامبران و ائمه ناظر بر اعمال مردم هستند. شاهد بر این ادعا روایتی از امام رضا علیه السلام می باشد که: «و الله ان اعمالکم لتعرض علیّ فی کلّ یومٍ و لیلهٍ» (۲)؛ به خدا قسم که اعمال شما هر صبح و شام بر من عرضه می شود.»

۲. اگر انسان گرفتار معصیت الهی باشد و به کردار زشت خود ادامه دهد، خداوند تبارک و تعالی او را از بهره مندی نعمت های خودش بخصوص نعمت ولایت محروم می نماید، امام

۱- توبه/۱۰۵

۲- صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ص۳۱۹، ترجمه پهلوان، دارالحدیث، قم، سال ۱۳۸۰

باقر علیه السلام در این باره می فرماید:

«اذا غضب الله تبارک و تعالی علی خلقِهِ نحّانا عن جوارهم» (۱)؛ هرگاه خداوند تبارک و تعالی بر خلقش غضب نماید، ما را از مجاورت ایشان دور می دارد.»

و یا امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در توقیع شریفشان به مرحوم شیخ مفید می فرمایند:

«ما را از ایشان چیزی محبوس نکرده است مگر گناهان و خطاهایی که از ایشان به ما می رسد و ما آن را ناخوش می داریم و از ایشان نمی پسندیم»(۲)

لذا گناه و معصیت عامل مهمی در محرومیت از بهره مندی نعمت ظاهری و معنوی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج۱، ص۳۴۳، انتشارات علمیه اسلامیه، تهران، بی تا

۲- خادمی شیرازی، محمد، مجموعه فرمایشات حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص۱۲۰

۲. بعد اجتماعی

اشاره

بشـر از روزی که روی زمین قرار گرفت، پیوسـته در آرزوی یک زندگی اجتماعی سـعادت بخش بوده و به امید رسیدن چنین روزی قـدم برداشـته است. اگر این خواسـته تحقق خـارجی نـداشت، هرگز چنین آرزو و امیـدی در نهـاد وی نقش نمی بست؛ همان طور که اگر غذایی نبود، گرسنگی نبود و اگر آبی نبود، تشنگی نبود... .

«مهدویت»، یعنی امیدواری به آینده ای روشن، پیامی رهایی بخش به بشـر سرخورده و ستم دیده و اینکه روزی یک مرد الهی خواهد آمد و آنچه مردم بدان امید دارند، یقیناً برآورده خواهد کرد.

اعتقاد به وجود مصلح جهانی ــ یا «فوتوریسم» (۱) ــ همیشه ما را در عرصه های مختلف مبارزات اجتماعی حمایت خواهد کرد؛ زیرا اگر واقعاً معتقد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف باشیم، خواهیم دید که همواره یک پشتیبان نیرومندی ما را در کارهای اجتماعی، یاری می کند. بدون تردید نتیجه اعتقاد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این نیست که ما از تمامی کوشش های اجتماعی دست برداریم و در گوشه ای نشسته و انجام همه کارها را به ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف حواله کنیم! اصولاً حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از چنین افراد عاطل و باطلی که دست روی دست گذاشته اند و به امور مسلمین اهتمام نمی ورزند، بیزار است.

یک فرد مسلمان معتقد، همواره در کوشش و فعالیت است و برای خدا کار می کند و به زندگی (فردی و اجتماعی خود)

---

۱ - Futurism یعنی اعتقاد به دوره آخرالزمان و انتظار ظهور منجی و مصلح جهانی بزرگ. ر.ک: خسروشاهی، مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، سید هادی، ص ۵۵

خوشبین و امیدوار است و همیشه منتظر تعمیم عدالت و امنیت، بسط عدل و داد، آزادی و برادری و توسعه گزاره های دینی بر اساس توحید بوده و برای آنها تلاش می کند.

شخص مسلمان، باور قطعی دارد که تنها نظام اجتماعی عادلانه _ که به تمام خواست های مشروع بشری پاسخ داده و منصفانه ترین قوانین را برای انسان ها آماده کرده است _ نظام حکومتی اسلام و قانون الهی قرآن است و زیباترینِ آن در عصر ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام تحقق خواهد یافت و این یعنی امید، نشاط و زندگی.

ماربین، فیلسوف و مستشرق آلمانی، در کتاب خود درباره فوتوریسم شیعه می گوید:

«از جمله مسائل اجتماعی بسیار مهم که همیشه [می تواند] موجب امیدواری و رستگاری [باشد]، همانا اعتقاد به وجود حجت عصر و انتظار ظهور او است. چون معتقدات مذهبی از ملل شرق زمین تا دو قرن دیگر کاملاً اثرات خود را خواهد بخشید و می توان گفت که در این مدت و با این همه جمعیت و اسباب طبیعی، شیعه پیشرفت محیرالعقولی نموده و از

حیث عده و نیرو و قدرت، مقام اول را حائز خواهد شد. و حتی اگر آثار معتقدات مذهبی از بین برود، شیعه دارای آن سرمایه ای خواهد بود که ماورای قوای طبیعیه و عارضیه، شوکت و اقتدار و قوت و حکومت خود را در عالم نگه دارد.» (۱)

و یا هانری کربن، دانشمند و مستشرق فرانسوی، آثاری در مورد تشیع و به خصوص حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف دارد. او بر خلاف دیگر مستشرقین به مسأله مهدویت به شکل تاریخی ننگریسته، بلکه با روش پدیدار شناسانه به بررسی مؤلّفه ها و عناصر بنیادین و اصلی شیعه پرداخته است. او در زمینه مهدویت می گوید:

«اندیشه شیعی، ناظر به انتظاری است، نه انتظار وحی شریعتی جدید، بلکه ظهور کامل همه معانی پنهان یا معانی معنوی وحی الهی.

۱- سید هادی، مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، ص ۷۷، (به نقل از رولیسیون بزرگ یا سیاست الحسینیه، فصل ۷، ص۴۹-۵۰، تحت عنوان : فلسفه مذهب شیعه)

نمونه اعلای این انتظار ظهور، همانا ظهور امام غایب خواهد بود.» (۱)

و در جای دیگری می افزاید: «معنای ظهور امام منتظَر، همان جلوه کمال انسانیت است و باطن انسان زنده در روح را ظاهر می سازد و معنای این سخن، آشکار شدن سِرّ الهی است که به انسان امانت سپرده شده.» (۲) بعد حدیث مشهور نبوی صلی الله علیه و آله و سلم را نقل می کند:

«اگر از عمر عالم یک روز باقی بماند، خداوند آن روز را آن قدر طولانی خواهد کرد تا امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور نمایند.» (۳) مفهوم انتظار در نظر هانری کربن و ماربین، معنایی بسیار ژرف و پویا دارد؛ زیرا انتظار چنین مصلحی باعث آمادگی روحی و تزکیه نفس در شخص منتظِر و سرآغاز اصلاح جامعه از هرگونه لغزش و گناه خواهد شد و جامعه منتظر هیچ گاه در سراشیبی و سقوط

۱- تاریخ فلسفه اسلامی، کربن، هانری، ترجمه اسدالله مبشری، نشر انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۱، ص ۴۲

۲- تاریخ فلسفه اسلامی، کربن، هانری، ترجمه اسدالله مبشری، نشر انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۱، ص ۴۲

۳- کمال الدین و تمام النعمه، ج۱، ص ۲۸۰، باب۲۴، حدیث۲۷

قرار نمی گیرد و ایستایی و سکون در آن معنایی نخواهد داشت؛ بنابر این، اعتقاد به وجود مقدس مهدی موعود ـ ارواحنا فداه ـ امید را در دل ها زنده می کند. هیچ وقت انسانی که معتقد به این اصل است، ناامید نمی شود؛ چون می داند یک پایان روشن حتمی وجود دارد و سعی می کند که خودش را به آن برساند. و از حرکت نمی ایستد و در برابر ناملایمات و سختی ها تن به شکست نمی دهد. این بزرگ ترین ره آورد اجتماعی برای بشر در پرتو اعتقاد به «مهدویت» است.

شناخت و اعتقاد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مانع از همکاری شخص معتقد، با ستمگران و ظالمان می شود و در برابر حکومت-های فاسد تا حدّ توان پایداری می کند؛ چون او منتظر امامی است که هرگز با ظلم و ستم سازش نکرده، بلکه برای عدالت گستری قیام خواهد کرد.

همچنین آنکه منتظر مصلح است، در اصلاح خود می کوشد تا نه تنها برای جامعه ایمانی، عنصری مفید، موثّر و کارآمد باشد؛ بلکه برای اصلاح دیگران هم تلاش می کند. به این شکل اجتماع به سوی خوبی ها و

ارزش هایش می رود. «اجتماع منتظر» جامعه-ای هدف دار و ارزشی است و این از برکات شناخت عمیق نسبت به امام است.

پیامدهای روانشناختی، اجتماعی مهدویت

الف. امیدزا بودن

اعتقاد به منجی، امیدواری را در دو جهت ذهنی و عینی (۱) در انسان تقویت می کند؛ زیرا ما به خوبی در می یابیم که دل مشغولی به این امید و این احساس در سراسر تاریخ در میان همه اقوام از دیگر مسائل بشری بیشتر بوده است و هنگامی که دین این وجدان عمومی را تأیید می کند و تأکید دارد که زمین لبریز

۱- امیدواری در بعد ذهنی، یعنی مجموعه تفکرات، تمایلات، انگیزه ها، عادات و خوی های مثبت که شخص امیدوار، در حیطه ذهن خود از آن برخوردار است. و منظور از امیدواری در بعد عینی، مجموعه اعمال، رفتارها، کنش ها و واکنش هایی است که شخص امیدوار به نحو مثبت و جهت دار و فعال، در مواقع گوناگون از خود نشان می دهد. (انتظار، ش۵، ص ۲۳۶، و ۲۳۷).

شـده از ظلم و سـتم، پر از عـدل و داد خواهـد شد، به آن احساس عمومی، ارزش عینی می بخشد و آن را تبدیل به یک ایمان محکم می کنـد، ایمان به آینده و سـرنوشت محتوم انسان، این ایمان نه تنها مایه تسـلی و آرامش خاطر است، بلکه منشأ امید و منشأ مقاومت است.

منشأ امیـد است، چون ایمان به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف به معنای این است که نبایستی زیر بار سـتم رفت و بایستی منتظر بود، منتظر روزی که وی بر همه جهان چیره گردد.

و اما مقاومت است، زیرا این ایمان همچون چراغ امیـدی است که با ناامیدیها مقابله می کند و دل ها را زنده نگه می دارد، هر چند ظلم و ستم گسترده شود و ستمکاری ها چهره کریه خود را نشان دهد(۱)

ب. امنیت آفرین بودن

امنیت، جزو نیازهای اساسی انسان و فصل

۱- بر گرفته از کتاب بحث حول المهدی، شهید سید محمد باقر صدر، ترجمه مصطفی شفیعی، ص ۵۴ و ۵۵، نشر موعود، چاپ اول، بهار ۱۳۷۹

مشترک همه مشکلات انسان از بیماری های روانی گرفته تا خودکشی و اعتیاد و بزهکاری است. بحث امنیت از نظر روان شناسی دارای اهمیت فراوانی است؛ زیرا آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز استعدادها و خلاقیت ها و نیل به همه کمالات انسانی در سایه امنیت به دست می آید. براساس آموزه های وحیانی ما، در سایه حکومت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از میان همه تهدیدهای فردی و اجتماعی که برای انسان وجود دارد، تبدیل خوف به امن، تحقق پیدا خواهد کرد: «لَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً» (۱) و این یکی از بزرگ ترین ثمرات اجتماعی انتظار و مهدویت است که به بشر ارزانی داشته می شود.

۱- نور/ ۵۵

۳. بُعد سیاسی

اشاره

همه مکتب ها در تلاش انـد تا به خواسـته ها و علایق پاسـخ دهنـد؛ زیرا نیازهایی در وجود انسان هست: مثل عـدالت خواهی، کمال جویی، میل به آسایش و آرامش، امیـدها و... . تحقق این خواسـته ها نیاز به ساز و کارهایی نظیر تدوین و تنظیم قوانین، تشـکیل حکومت و نظـام منـد کردن جامعه دارد، مکاتب با توجه به دیـدگاه انسان شـناسانه خود درصـدد برآوردن این نیازها هستند و هر یک مدل خاصی را در این زمینه ارائه کرده و می کنند تا به نیازها لباس تحقق بپوشانند.

براساس بینش ها حکومت های گوناگون آمدند، طرح ها و ایده هایی را مطرح کردند، اما

پس از چنـدی مردم شاهد ناکارآمدی این اندیشه ها و از دست دادن اعتماد توده ها و سـرانجام شـکست مکتب ها و حکومت های مختلف در صـحنه جهانی بودند. لازم به یادآوری است که بعضی از این حکومت ها از روی فریب و نیرنگ شکل گرفته بودند. به عنوان مثال:

سالیان دراز دو ایده غالب _ کاپیتالیسم نماینده اندیشه لیبرال دموکراسـی غرب و کمونیسم مدّعی نمایندگی در دفاع از حقوق کـارگر _ همچـون دو درنـده ای بـا سـلاح هـای مخرب اتمی و هسـته ای و... جهـان معاصـر را تهدیـد کردنـد؛ به طوری که بهـداشت روانی ملت هـا به خطر افتاد، کابوس جنگ و تنازعات سالیان طولانی بر سـر افراد بشـر سایه افکنـد، و امنیت عمومی جهان را به مخاطره انداخت.

این تهدیـدها و ثمرات آن، آشـکارترین دلیل بر عجز و درماندگی برنامه ها و ایده های این دو مکتب بوده است. این دو تفکر اگر چه سالیان متمادی بر افکار و اندیشه سیاسی جوامع بشری تأثیر گذاشته بودند، ولی به مرور زمان، یکی از آنها ناکارآمدی خود را

نشان داد و به تاریخ ـ خاطره ها ـ پیوست.

قـدرت دوم که در مقابـل کمونیسم قرار داشت، سـرمست از غرور بی رقیب بودن، بـا نشـان دادن چنگـال هـای خود به جهـان معاصـر، خود را تنها ایـدئولوژی شایسـته برای رهبری بر نظم نوین جهانی می دانـد و سـعی دارد به هر شـکل ممکن، هر ندای مخـالفی را در سـینه هـا خفه کنـد؛ امـا این خیـالی بیش نیست؛ زیرا می توان چـالش هـای لیبرال ـ دموکراسـی را در جهان به راحتی مشاهـده کرد. این مکتب نه تنها بشـر را به ساحل نجات نرسانده، بلکه او را در گردابی از بحران های معرفتی، اخلاقی، روانی، تکنولـوژی و فنـاوری و... گرفتـار کرده است. به عنـوان نمونه، روزگـاری در ابتـدای رنسـانس افرادی چون فرانسـیس بیکن، مؤسـس تفکر تجربه گرایی در غرب، ادّعا می نمودند که انسان با علوم تجربی می تواند بر طبیعت سـیطره پیدا کند؛ اما امروزه اندیشـمندان با این پارادوکس مواجه هسـتند که چرا با رشد علوم تجربی و خردگرایی عقل ابزاری یا عقل معاش، هنوز مـدرنیته و تکنولوژی نتوانسـته جهان را به رفاه و عدالت جهانی برساند و هر روز به شـمار کشورهایی که زیر خط فقر هسـتند، افزوده

می شود و هم چنان انسان معاصر در ناآرامی به سر می برد؟ و ده ها سؤال دیگر. اینها همه نشان از شکست حتمی و نزدیک این امپراتوری بزرگ دارد.

بشر امروز و آرمان هایش

حال تکلیف این بشر وامانده و سرگشته از ناکامی ها و شعارهای بی عمل و نظاره گر شکست ها و سراب ها چیست؟ بشر امروزی با تجربه گذشته عطش یک طرح و نگاه جدید به جهان هستی دارد و چیزی نمی تواند آن را سیراب کند، مگر طرح «مدینه فاضله مهدوی»؛ زیرا: «یقوم القائم بامر جدید و کتاب جدید و قضاء جدید... و لا یاخذه فی الله لومه لائم؛ (۱) قائم علیه السلام امری جدید برپا خواهد نمود و کتابی جدید و قضاوتی جدید خواهد آورد... و در راه خدا به هیچ سرزنش توجه نمی کند.»

نظریه «مهدویت» یک نظریه جهانی است،

۱- الغیبه، نعمانی، محمد بن ابراهیم، چاپ تبریز، سال ۱۳۸۳ه_.ق (امام باقر علیه السلام) ص ۱۲۲

نه منطقه ای و این انـدیشه نوین برای جهـان و اداره آن، برنامه و طرح بنیادین و کارساز دارد. دنیا نیز تشـنه چنین طرحی است؛ از این رو، معتقدیم تنها برنامه ای که می تواند پاسـخگوی بشـر معاصـر باشد، اندیشه مهدوی است؛ چون مهدویت، در عرصـه حکومتی دارای اهداف بلند، متعالی و ارزشی است.

نظام حکومتی امام مهدی علیه السلام هیچ شباهتی با نظام های پیش از خود از قبیل نظام های سرمایه داری و سوسیالیتی ندارد. هر گاه بشـریت، نظام مهـدوی را مشاهـده نماید، بی تردید به برتری او بر همه تجربیات و ادعاهای سابق ایمان می آورد و باور می کند که تنها راه حلی که او را از گرداب مشـکلات و گرفتاری ها نجات می-بخشد، همان نظام است. حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تجلی آن آرزوی سربسته بشری است. به این برنامه در منابع امامیه اشاره شده است:

«ان دولتنا آخرالدّول و لم یبق اهل بیت لهم دوله الا ملکوا قبلنا لئلا یقولوا اذا رأوا سـیرتنا اذا ملکنا سـرنا بمثل سـیره هولاء و هو قول الله

تعـالی: و العاقبه للمتقین؛ (۱) بی-شـک دولت ما آخرین دولت ها است و هیـچ خانـدان صاحب دولتی نمی مانـد، مگر آن که پیش از مـا به حاکمیت می رسـد تا وقتی روش ما را دیدنـد، نگوینـد اگر به حکومت برسـیم،ماننـد اینان عمل خواهیم کرد. و خداوند می فرماید: عاقبت از آن پرهیزگاران است.»

و یا در روایتی که هشام بن سالم از حضرت صادق علیه السلام نقل کرده، چنین آمده است:

«مـا یکون هـذاالامر حتی لا یبقی صـنف من الناس الا و قـدولّوا علی الناس حتی لا یقول قائل: انا لوولّینا لعـدلنا؛ (۲) دولت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشـریف برپا نمی شود، مگر آنکه همه گروه ها به حکومت خواهند رسـید، تا کسی نگوید اگر ما حکومت می کردیم، رفتاری عادلانه

۱- الارشاد فی معرفه حجـج الله علی العباد، مفیـد، محمـد بن محمـد النعمان، تهران، سال ۱۳۷۷ه_.ق، ص ۳۴۴، اعلام الوری، طبرسی، فضل بن حسن، ص ۴۳۲

۲- ر. ک: بحار، علامه مجلسی، محمدباقر، ج۵۲، ص۲۴۴؛ صدر، سید محمد باقر، تاریخ الغیبه الکبری، ص ۳۸۹

می داشتیم. پیام روایات فوق به مدعیان حکومت و داعیه داران عدالت، آن است که شما در دنیا فرصت حکومت پیدا کردید؛ ولی همچون دیگران به بیراهه رفتید. به این ترتیب، مبرهن است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در امر حکومت، هیچ یک از نظام های سابق را الگو قرار نخواهد داد و با وجود نظام نجات خواه و عدالت محور الهی از بقیّه نظام ها به طور کامل بی نیاز خواهد شد.

امام باقر علیه السلام در این باره می فرمایند: «...لئلّا یقولوا اذا رأو سیرتنا، اذا ملکنا، سرنا مثل سیره هؤلاء؛ (۱) یعنی تا هنگامی که سیره و رفتار ما را دیدند، نگویند: اگر ما هم زمامدار می شدیم، سیره ما هم مانند آنان بود.» لذا می توان یکی از حکمت های حکومت حضرت در آخرالزمان را امتحان بشریت دانست، زیرا مدعیان اجرای عدالت را در پرتو تشکیل حکومت می توان مورد آزمایش قرار داد و پی به عجز و ناتوانی آنان برد.

در همین جا امام باقر علیه السلام به این مطلب

۱- شیخ طوسی، محمدبن حسن، الغیبه، معارف اسلامیه، ص۴۷۲

اشاره دارند:

«... ولم یبق اهل بیت لهم دوله الّا ملکوا قبلنا؛ (۱) هیچ خاندانی نمی ماند که مدعی دولت و زمام داری باشد مگر این که قبل از ما به حکومت می رسد.»

بایـد توجه داشت که این حرکت هـا و قیـام هـایی که برای زمینه سـازی ظهور در عصـر غیبت انجام می گیرد، از مصادیق این روایـات نیست، زیرا این خیزش هـا و نهضت هـا و قیـام های رهایی بخش در جهت تحقق بخشـیدن به آرمان های مهـدویت و بسترسازی برای تحقق وعده الهی است.

لازم به یـادآوری است که اهـداف حکومت امـام زمان عجل الله تعالی فرجه الشـریف می توانـد به عنوان اهـداف راه بردی و کلان حکومت دینی مطرح شود. مـا که در این عصـر داعیه حکومت دینی داریم، بایـد همه مسائل حکومتی را به آرمان های امـام زمـان عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف نزدیک کرده و سـیره آن حضـرت را در ابعاد مختلف سیاسـی، اجتماعی، فرهنگی، قضایی و

۱- شیخ طوسی، محمدبن حسن، الغیبه، معارف اسلامیه، ص۴۷۲

... در برنامه های کلان خود مدّ نظر قرار دهیم.

۴. بُعد تاریخی

اشاره

«مهدویت» در راستای مسأله امامت و در امتداد نبوت و خاتمیت است؛ از این رو، در مرحله-ای حساس از تاریخ آغاز شد و تا امروز ادمه یـافته است و تـا آخرین لحظه حیـات دنیوی بشـر نیز بـاقی خواهـد بود؛ بنابراین، چگونگی «امامت» از امام علی علیه السـلام تـا امـام عصـر عجل الله تعالی فرجه الشـریف و عکس العمل مسـلمانان درباره امامت (به طور عام) و مهـدویت (به طور خاص) و نیز حوادث تاریخی در این زمینه می تواند از موضوعات مهم و حساس تاریخ اسلام به شمار آید.

پیامدها

الف. موعود باوری اسلامی یا مهدویت از لحاظ تاریخی از قرن اوّل با بشارت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم

شروع شد و تأثیر فراوان بر افکار و اندیشه مسلمانان داشته است. به خصوص نقش مؤثری را در ایجاد جریانات دینی ـ سیاسی در تاریخ اسلام ایفا کرده است و مسلمانان با تمسک به این اندیشه در صحنه مسائل سیاسی ـ اجتماعی به توفیقاتی دست یافتند.

ب. از آنجا که مهدویت قضیه ای است مربوط به آینده جهان و هنوز اتفاق نیفتاده است، گروهی سودجو و فرصت طلب با دخل و تصرف نابجا و تأویل غیر عقلانی آموزه های آن در اعتقادات مردم انحراف ایجاد کرده و درصدد آسیب رساندن به این اندیشه پویای دینی بودند. مؤید این مطلب، ایجاد فرق و انشعابات درونی در تشیع است، مثل: فرقه های کیسانیه، (۱) زیدیه، (۲) ناووسیه، (۳) واقفیه، (۴)

۱- کیسانیه: گروهی از اصحاب مختار بن ابی عبیده ثقفی که به امامت محمبن حنفیه، فرزند امیر مؤمنان علیه السلام معتقدند و می گویند او زنده است و در کوه رضوی به صورت معجزه آسا زندگانی می کند و.... از مشاهیری که به ایشان گروید سید حمیری بود که بعد توبه کرد و شیعه شد

۲- زیدیه: از فرق مشهور شیعه که مدعی پیروی از زید بن علی بن حسین علی هستند (۷۹-۱۲۲). زید بر علیه امویان قیام کرد و سرانجام بدست اموی ها به شهادت رسید، بعد از او طرفداران زید به پسرش یحیی بن زید گرویدند او هم مثل پدرش به شهادت رسید، به اعتقاد صاحب کتاب فرهنگ فرق اسلامی، زیدیه به مهدویت اعتقادی ندارند و در انتظار امام غایبی نیستند (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص۲۱۸)

۳- ناووسیه: از شیعیان امامیه که به زندگی امام جعفر صادق علیه السلام اعتقاد داشته و منتظر ظهور آن حضرت بودند، ناووس از اهالی بصره و منسوب به دهی به همین نام بود. ناووسیه گفتند: جعفر بن محمد زنده است و به شهادت نرسیده و نخواهد رسید و مهدی آخرالزمان اوست (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص۴۳۱)

۴- واقفیه: اگر چه واقفیه درباره چند فرقه بکار گرفته شد، ولی بنا بر آنچه کشی در رجال خود می نویسد: در هنگام محبوس بودن حضرت امام موسی کاظم علیه السلام دو وکیل او در کوفه سی هزار دینار بابت سهم امام از شیعیان آن حضرت جمع آوری کردند و چون امام در زندان بود با آن پول برای خود خانه ها و چیزهای دیگر خریدند، چون خبر مرگ امام را شنیدند برای این که پولها را پس ندهند با کمال بی شرمی منکر مرگ امام موسی کاظم علیه السلام شدند و درباره او درنگ و توقف کردند از آن جهت پیروان ایشان را «واقفیه» گویند، البته برخی معتقدند کسانی که بعد از شهادت امام عسکری علیه السلام و ادعای امامت جعفر (کذاب)، نه امامت جعفر و نه امامت امام زمان را نپذیرفتند را اصطلاحاً «واقفیه» گویند (مشکور، محمدجواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص۴۵۵)

اسماعیلیه (۱) و... تا فرقه های انحرافی معاصر

۱- اسماعیلیه: نام عمومی فرقه هایی است که بعد از حضرت جعفر صادق علیه السلام به امامت فرزند بزرگترش اسماعیل یا نوه اش محمد بن اسـماعیل اعتقاد دارند و گاه در بلاد مختلف به نام های گوناگون مانند باطنیه، تعلیمیه، سبعیه، حشیشیه، ملاحده و قرامطه خوانـده شدند. وفات اسـماعیل در سال ۱۴۳ هجری یعنی پنـج سال پیش از درگـذشت پـدرش امام جعفر صادق علیه السلام بود وی را در گورستان بقیع به خاک سپردند، (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص۴۷)

نظیر شیخیه، (۱) بابیه، (۲) بهائیه (۳) و که همه اینها باعث تحولات اجتماعی در بستر تاریخ شدند که در جای خودش محلّ تأمل است.

ج. نهضت های رهایی بخش معاصر در مبارزه با استعمارگران در سده های اخیر الهام گرفته از اندیشه مهدویت در اسلام است، فاطمیان (۴) از

۱- شیخیه: گروهی هستند که از پیروان شیخ احمد احسائی (۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ه ق) از اهالی احساء یا لحساء ناحیه ای در جزیره العرب (عربستان) در مغرب خلیج فارس می باشند

۲- بابیه: گروهی هستند که خود را از پیروان سید علی محمد شیرازی (۱۲۳۶- ۱۲۶۶ ه ق) می دانند. ابتدا خود را به دروغ باب المهدی و بعد مهدی معرفی کرده است و در سال (۱۲۶۶ه) در تبریز اعدام شد

۳- بهائیه: گروهی هستند که طرفداران حسین علی بهاء نوری (۱۲۳۳ _ ۱۳۰۹) می باشند. فرقه ضالّه ای که امروز در خدمت استعمارگران و صهیونیسم خدمات بزرگی انجام داده و می دهد

۴- عبیدالله بن محمد فاطمی (۲۹۵ _ ۳۲۲ ه) ملقب به «مهدی» که سلسله «عبیدیان» یا «فاطمیان» را بنا نهاد. او نخست در «شام» زندگی می کرد و در آنجا کسانی را به «مغرب» فرستاد تا مردم را به ظهور «مهدی موعود» بشارت دهند. عده ای دعوت او را پذیرفتند. در پایان قرن سوم هجری در شمال آفریقا در منطقه «سجلماسه» قیام کرد و تمام آن ناحیه را تصرّف نمود و در سال (۲۹۷ه) خود را خلیفه خواند و در سال (۳۰۳ ه) در نزدیکی «قیروان» شهری بنا نهاد که به مناسبت انتساب به وی آن را «مهدیه» خواندند. «عبیدالله مهدی» در سال (۳۲۲ ه) درگذشت (حسن ابراهیم حسن، تاریخ الاسلام، ج۳، ص۱۴۶، لغت نامه، علی اکبر دهخدا، ص ۱۹۳۳۱)

مصر، موحّدان (۱) از اندلس (اسپانیا)، مهدی

۱- «محمـد بن عبـدالله بن تومرت علوی حسـنی» متولد سال ۴۸۵ه معروف است به مهـدی هرغی از قبیله مصامـده که در جبـال اطلس مراکش (مغرب) واقع می باشد. او سلسله الموحدین را در مغرب تشکیل داد. ابن تومرت با حمایت گروهی از اقوام بربر نخست مردم را به ظهور مهدی بشارت داد و سپس خود ادعای مهدویت نمود و بر اسپانیا تسلط یافت، وی از صفت مهدی در دوره ای که در مغرب اقامت کرد برای رسیدن به برنامه هایش بهره گرفت. (مجله انتظار، شماره ۱۰، صص۱۸۳ و ۱۸۲)

سودانی (۱) در کشور سودان و... .

۱- «محمـد، احمـد بن سـید عبـدالله» معروف به «مهـدی سودانی» (۱۲۶۰ _ ۱۳۰۴ ه) یکی از مـدعیان معروف «مهـدویت» در «سودان» بود. او در آغاز، نزد دو تن از علمای حوالی «خارطوم» درس خواند و سپس به جزیره «أبا» واقع در «نیل ابیض» رفت و در آنجا برای خود «خانقاه» ساخت و به مـدت ۱۵ سال در آن جزیره در انزوا به سـر برد. پس از مدتی با شیخ و مرشد خود، به نام «محمد شـریف» اختلاف پیدا کرد و به مرشد دیگری به نام «شیخ القرشی» روی آورد. قبیله «بگارا» که در آن ناحیه از همه مقتـدرتر بودند او را تقدیس می کردند. وی در شـعبان (۱۲۹۸ه) برابر با ژوئیه (۱۸۸۱م) در سن ۴۰ سالگی ادعای «مهدویت» کرد و قبیله «بگـارا» به آسانی دعوت او را پذیرفتنـد. او در سال (۱۳۰۰ه) منادیانی به اطراف و نواحی به نزد شـیوخ قبایل روانه ساخت تا خبر دهند که او «مهدی منتظر» است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از جانب خدا «مهدویت» را به او بشارت داده است. او در سودان بر ضد «مصـر» و «انگلسـتان» قیام نمود (پورسید آقایی، سید مسعود، تاریخ عصر غیبت، ص۴۱۱ به نقل از حیاه الامـام محمـد المهـدی عجـل الله تعـالی فرجه الشـریف، باقر شـریف القرشـی، صـص۱۳۹ _ ۱۴۳ و دهخـدا، لغتنـامه، ص۱۹۳۳۱)

د. انـدیشه مهـدوی نقش مثبت و سازنده ای را در تحولات اجتماعی برجای گذاشت، نظیر: حضور عالمان دین به عنوان نایبان عام حضـرت ولی عصـر عجل الله تعالی فرجه الشریف در عرصه های مختلف اجتماع در طول تاریخ، مانند: نهضت های تنباکو و مشروطه و انقلاب اسلامی ایران و...

۵. بُعد فرهنگی

اشاره

آموزه مهدویت در طول تاریخ فرهنگ اسلامی همواره مورد توجه دانشمندان مسلمان بوده و هیچ آموزه دیگری به اندازه آن از اهمیت برخوردار نبوده است؛ امـا علی رغم این اهمیت، متأسـفانه به مشـابه یک تئوری و راهکار مهم مورد توجه و دقت نظر قرار نگرفته است؛ از این رو، بر اندیشـمندان و فرهیختگان است که در این باره به ژرف اندیشـی و فرهنگ سازی بپردازنـد، تا مهدویت آن چنان که شایسته است و در متون دینی ما سفارش شده، مورد توجه قرار گیرد.

ما در این بُعد به وظیفه خود در پردازش مباحث مهدویت و فرهنگ سازی در این عرصه

اشاره می کنیم؛ زیرا با این همه تهاجم گسترده ای که به مهدی باوری در حوزه اندیشه اسلامی از طرف برخی مدعیان و جریان های روشنفکری در کشورهای اسلامی، مثل: احمد کسروی (۱)، صادق هدایت (۲)، محب الدین خطیب (۳)، احمدامین مصری (۴)، سعد محمد حسن (۵)، محمد عبدالله عنان (۶)،

۱- بهائیگری، کسروی، احمد، ص ۳

۲- ظهور و علائم الظهور، هدایت، صادق، ص ۵۸-۶۰ (از کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی قم)

۳- الخطوط العریضه، خطیب، محب الدین، چاپ قاهره، سال ۱۳۸۸ه_.ق، ص ۳۲

۴- المهدی و المهدیه، امین مصری، احمد، نشر دارالمعارف، چاپ مصر، سال ۱۹۵۱، ص ۹۶ و ۱۱۱

۵- المهدیه فی الاسلام منذ اقدم العصور حتی الان، محمد حسن، سعد، نشر دارالکتب العربی، مصر، سال ۱۳۷۳، ص ۴۸ و ۴۹

۶- مواقف جاسمه فی تاریخ الاسلام، عبدالله عنان، محمد، فصل هیجدهم، چاپ اول، ص ۱۷۸-۱۸۱

احمد الکاتب (۱) و یا افراد لجوجی مثل ابن خلدون (۲) با کثرت روایات مهدوی در سند و اعتبار آنها تشکیک می کنند و یا مستشـرقینی که در این زمینه قلم زدنـد که برخی از آنهـا در صـدد نفی مهـدویت در اسـلام بودنـد، مثـل: جمیزدار مسـتتر (۳)، مارگلی پوت (۴)، گلدزیهر (۵)

۱- الکاتب احمد، تطور الفکر السیاسی الشیعی من الشوری الی ولایه الفقیه، ص۱۰۲

۲- ابن خلدون، عبدالرحمن، مقدمه تاریخ، نشر دارالاحیاء التراث العربی، چاپ چهارم، بیروت صص ۳۱۱-۳۳۰

۳- دارمسـتتر، جیمز، مهـدی از صـدر اسـلام تا قرن سـیزدهم هجری، ترجمه محسن جهانسوز، کتاب فروشـی ادب تهران، سال ۱۳۱۷ ه_.ش

۴- مـارگلی پوت:Margoliought , D.s: mahdi , Encyclopaedia of religton and ethies , vol. vlll editby: s. Hasting.latest edit. Edinbougn new york ۱۹۶۴, P۳۳۷

۵- گلدزیهر(گلدتسیهر) ایگناتس، العقیده و الشریعه فی الاسلام، ترجمه محمد یوسف موسی، علی حسن عبدالقاهر، عبدالعزیز عبدالحق، چاپ دوم، سال ۱۹۵۹ دارالکتب الحدیثه، مصر، ص ۹۳

ادگار بلوشه (۱)... و حتی دایره المعارف های معروف دنیا نظیر: دایره المعارف اسلام مکدونالد (۲)، والسیاده العربیه و الشیعه فان فلوتن (۳)، دایره المعارف بریتانیکا(۴) همه اینها به نوعی با مهدویت در تفکر اسلامی در ستیز هستند و به نوعی این ایده بلند و آرمانی اسلام را نفی می کنند.

حال جای این سؤال است که ما چه

۱- ادگار بلوشه: J. Darmcsteter, Le Mahdi, depuis les origihes di Ilslam jusqua nos jours

۲- مکدونالد، دائره المعارف اسلام، انگلیسی، ج۳، صص۱۱۱-۱۱۵

۳- فلوتن، فان، السیاده العربیه و الشیعه و الاسرائیلیات فی عهد بنی امیه، حسن ابراهیم حسن و محمد زکی ابراهیم، چاپ دوم، مکتبه النهضه المصریه، قاهره، سال ۱۹۶۵، صص ۱۰۸-۱۳۶

۴- مجله موعود، ش ۱۹، فروردین و اردیبهشت ۷۹، ص ۲۶-۲۷ (نقل از بریتانیکا ترجمه دکترین های مذاهب و اصول مذهبی آخرالزمان در مذاهب غرب، واژه « اسلام و زرتشت، مهدی» مرتضی دهقان و بهروز علیزاده)

وظیفه ای در برابر این هجمه ها و برخوردها داریم؟ تاکنون چه مقدار به تحکیم مبانی مهدویت پرداختیم؟ و ده ها سؤال دیگر. و لذا بر این اعتقادیم که برای کار فرهنگی در عرصه مهدویت به چند محور مهم باید توجه داشت:

۱-۵. تعیین استراتژی انتظار

اشاره

«استراتژی» یعنی«هنر توزیع و به کارگیری همه افراد و امکانات موجود برای نیل به هدفی کلان.» این تعریف مسائل گوناگونی را در بر می گیرد. از ساده ترین مسائل امنیتی گرفته تا تحقق یک حکومت یکپارچه جهانی. در طراحی استراتژی کلان برای مهدویت، باید به سه نکته مهم توجه کرد:

یک. نظر به «آینده» از جایگاهی مهم برخوردار است؛ زیرا مقصد همه را در نحوه بودن و زیستن در هیئت فردی و جمعی معلوم می سازد. بسیاری از نابسامانی ها و آشفتگی های ملت ها ناشی از گنگ و مبهم بودن همین موضوع است. وقتی آینده و مقصد نامعلوم باشد، بسیج و سازماندهی هیچ نیرویی امکان پذیر نیست.

دو. تعیین «نقطه مطلوب و مفروض» در دور دست که اولین گام واقعی در تدوین استراتژی است.

سه. هر گونه طرح و برنـامه «منفعلاـنه» در تـدوین استراتژی ممنوع است. بایـد در تـدوین «استراتژی انتظـار» فعال برخورد کرد. فعال بودن برنامه ها و طرح ها با مبانی اعتقادی ما در مهـدویت سازگاری دارد و به هیـچ وجه با طرح های منفعلانه و غیر فعال نمی سازد(۱)

اینجا یک سؤال جدی مطرح است که: برای رسیدن به چنین استراتژی چه چیزهایی لازم است؟

باید گفت، برای این استراتژی یا راهبرد نیاز به چند اصل داریم:

الف) شناسایی وضع موجود انسان معاصر

حاکمیت لیبرالیسم و سـیطره فردگرایی دست به دست یکدیگر داده و برای انسان متجدّد و معاصـر، جهانی را به ارمغان آورده اند که آکنده از بحران ها و نابسامانی هاست. این

۱- ر.ک: استراتژی انتظار، اسماعیل شفیعی سروستانی (با دخل و تصرف)

بحران ها و معضلات در جهان امروزه به اندازه ای جدّی، عمیق و گسترده است که با نظر به آنها نمی توان انسان متجدّد را سعادتمندتر و خوشبخت تر از انسان سنّتی دانست، بلکه چه بسا قضیه برعکس است، شاهد بر این مدّعا، چالش های بزرگ فراروی انسان معاصر است.

تمدن نوین بسیاری از هنجارها و نگرش های دنیای پیشین را که جزو هویت آدمی محسوب می شود را به چالش کشیده و تعارض بخشی از عناصر تمدن جدید و مدرنیته با معیارهای اعصار گذشته در درون انسان بحران آفرین بوده به طوری که نتیجه آن چیزی جز گسترش تردید و نسبیت گرایی مطلق در حوزه معرفت شناسی و اخلاق نبوده است. از طرفی سیطره ماشین و فن آوری موجود باعث نوعی از خودبیگانگی و دور افتادن انسان از فطرت ناب الهی و حاکمیت روح خشونت شده است. در کنار مسائل فوق، احساس ناامنی از گسترش سلاح های مخرب و کشتار جمعی مثل سلاح های میکروبی، شیمیایی و هسته ای و گسترش نزاع ها و

درگیری های بین اقوام و ملت ها و ناکارآمدی سازمان های بین المللی در رفع تخاصم و جلوگیری از سلطه قدرت های بزرگ بر منابع کشورهای ضعیف، تخریب محیط زیست انسان ها، لگدمال شدن حرمت و کرامت انسانی و از بین بردن حقوق آنان با دستآویزهای غیر اخلاقی، ... همه تابلویی از زشتی های پدید آمده از رفتار و اندیشه اومانیستی انسان متجدّد در جهان معاصر است. البته جا دارد تأکید کنیم که ما منکر پاره ای دستاوردهای مثبت مدنیت نوین نیستیم و لکن بر این باوریم که این تحولات کمک چندانی به انسان معاصر، برای پیشروی در مسیر کمال و سعادت انسانی نکرده است. انسان متجدّد در مقایسه با انسان سنّتی داناتر (به معنی دارنده اطلاعات بیشتر) و قدرت مندتر (به معنای توانایی بهره گیری بی حدّ و حصر از طبیعت و ماشین) شده است، اما این حقیقت لزوماً به معنای انسان تر شدن او نیست(۱)

۱- ر.ک: معارف اسلامی، ج۱، جمعی از نویسندگان، نشر معارف اسلامی نهاد مقام معظم رهبری _ مدظله _ (با دخل و تصرف)

ب) تصویر صحیح از وضع مطلوب

اشاره

با نگاهی به منابع مهدوی می توان شاخصه های مهم جامعه عصر ظهور را بر اساس نیازهای بشری ترسیم کرد:

۱. تکامل عقلانی انسان ها

امـام باقر علیه السـلام می فرمایـد: «اذا قام قائمنا وضع یـده علی رؤوس العباد فجمع به عقولهم و اکمل به اخلاقهم؛ (۱) هنگامی که قـائم مـا قیام کنـد دست خود را بر سـر بنـدگان می نهـد، پس عقل های آنان جمع و متمرکز گردیـده و اخلاق آنان کمال خواهد یافت.»

۲. توسعه علمی

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند:

«العلم سبعه و عشرون حرفاً، فجمیع ما جائت به الرُسل حرفان فلم یعرف الناس حتی الیوم غیر الحرفین فاذا

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۳۶

قام قائمنا اخرج الخمسه و العشـرين حرفاً فبثّها فی الناس و ضمّ الیها الحرفین حتی یبثّها سـبعه و عشرین حرفاً؛ (۱) علم ۲۷ بخش است و همه آن چه را که رسولاـن الهی آوردنـد دو بخش از آن بود پس مردم تا امروز جز این دو بخش را نشـناخته انـد ولی چون قائم ما قیام کند ۲۵ بخش را بیرون آورده و آشکار خواهد ساخت و در میان مردم منتشر خواهد فرمود و آن بخش را هم ضمیمه می گرداند و در نتیجه ۲۷ بخش علم را در میان مردم منتشر و پراکنده خواهد ساخت.»

۳. فقر زدایی از مردم

در روایتی از ناحیه معصوم علیه السلام آمده است:

«و لایجد الرجل منکم یومئذ موضـعاً لصدقته و لا لبره لشمول الغنی جمیع المؤمنین؛ (۲) «کسی از شما موردی را برای صدقه و احسان خود نمی یابد و مستمندی را نمی بیند که به او صدقه بدهد و یا به او احسانی کند».

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج۵۲، ص۳۳۶

۲- مجلسی، بحارالانوار، ج۵۲، ص ۳۳۸ و ۳۳۹

۴. رفاه کامل

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده:

«تتنعّم امتّی فی زمن المهـدی نعمه لم ینعموا مثلها قطّ...؛ (۱) «امت من در زمان مهـدی علیه السـلام آن چنان از نعمت ها بهره مند و برخوردار گردند که هرگز بدان گونه متنعّم و بهره مند نشده باشند...».

۵. امنیت همه جانبه

قرآن کریم در این زمینه می فرماید:

«...لَیُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً... ؛ (۲) خداوند بیم و خوف شان را (در عصر ظهور) تبدیل به ایمنی خواهد کرد..».

و ده ها شاخصه دیگر که شما می توانید آنها را در لابه لای آموزه های مهدوی بیابید(۳)

۱- گنجی شافعی، البیان، ص۱۴۹

۲- نور/۵۵

۳- ر.ک: مجموعه مقالات شمس ولایت، مقاله «شاخصه های حکومت مهدی موعود»، علی کریمی جهرمی، صص۴۴-۵۰

ج) مدیریت و برنامه ریزی برای گذر از وضع موجود به وضعیت مطلوب

«آموزه مهـدویت، ظرفیت و توانـایی فراوانی در برنـامه هـای راهبردی (استراتژیک) دارد که ذیلاً به برخی از موارد تأثیرگـذار آموزه مهدویت در برنامه ریزی اشاره می شود:

۱. برنـامه ریزی یعنی طراحی فرآینـد سامـانه های گـذار از وضع موجود به وضع مطلوب و از طرفی آرمان شـهرِ مهـدوی تبیین وضعیت مطلوب و یگانه هدف راهبردی ما از منظر تربیت، اخلاق، سیاست، اقتصاد، فرهنگ و... است.

۲. وظیفه حکومت اسـلامی در عصـر غیبت، زمینه سـازی برای ظهور است. و این زمینه سـازی بایـد در ابعـاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... باشد.

۳. در برنامه ریزی باید توجه داشت محور در نظام اسلامی زمینه ساز ظهور «ولی فقیه» به عنوان نایب عام حضرت مطرح است. و بقیه ارکان نظام اعم از دولت، مجلس و قوه قضائیه در راستای منویات او باید حرکت کنند.

۴. مهندسی بلوغ اجتماعی در عصر غیبت

بر اساس سه شاخص غیبت اجتماعی (انّا نرغب الیک فی دوله کریمه)، شکایت اجتماعی (اللهم انا نشکوا الیک فقد نبیّنا و غیبه ولیّنا) و استعانت اجتماعی (و اعنّا علی ذلک بفتح منک تعجّلُه) صورت می پذیرد، با توجه به این شاخص ها و محوریت امام موجود، «شعث»، «صدع»، «فتق»، «قلت»، «ذلّت»، «عیله»، «غرامت»، «فقر»، «خلّت»، «عسر»، «بی آبرویی»، «اسارت» و... به وحدت، جمع، پیوند، کثرت، عزت، گشاده دستی، غنیمت، غنا، جبران، راحتی، وجاهت، آزادی و... تبدیل می شود و ناخدای کشتی، جامعه شیعی را به سلامت از گلوگاه های شعث و پریشانی اجتماعی، صدع و پراکندگی اجتماعی، فتق و شکاف اجتماعی... و اسارت اجتماعی گذر داده و در این دریای پرآشوب، تنها کشتی نجات بشریت را در نهایت شکوه و اقتدار به ساحل امن و امان می رساند.

۵. ترسیم شناسه های حقوق حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قالب نظام کاربردی کارآمد و

ثمربخش و واکاوی عرصه های ناشکفته و پنهان آن حقوق با رویکرد ارتقای بلوغ اجتماعی، از دیگر کارهای مهمی است که باید در مدیریت برنامه ریزی گذر از وضع موجود به وضع مطلوب توجه داشت(۱)

۲-۵. آسیب شناسی

منظور از آسیب شناسی را نیز این گونه می توان بیان داشت: «آسیب شناسی حاکی از بازشناسی موارد سوءبرداشت یا سوءعملکرد در جریان تربیتی مهدویت است.» تا جایی که به ذات دین، مشتمل بر مهدویت مربوط است، نمی توان از آسیب و آسیب شناسی سخن به میان آورد؛ اما هنگامی که جریان تربیت دینی، مشتمل بر بُعد تربیتی مهدویت شکل می گیرد، امکان ظهور آسیب و در ادامه آسیب شناسی فراهم می گردد؛ زیرا در جریان تربیت دینی، دست آدمی گشوده می شود و اکنون اوست که باید با فهمی که از دین کسب می کند به عمل روی آورد و زمینه

۱- پورسیدآقایی، مشرق موعود، شماره۳، ص۶ و۷ (با دخل و تصرف)

تحقق برداشت های خود را هموار کند. در طیّ این مسیر است که افق کوتاه دید آدمی، بد فهمی ها را در دامن می پرورد؛ چنان که دامنه محدود همت او، بدکرداری ها را در پی می آورد؛ از این رو، آسیب شناسی تربیتی مهدویت، تلاشی برای بازشناسی این گونه لغزش های فکری و عملی در جریان تحقق بخشیدن به بُعد تربیتی مهدویت است(۱)

لذا باید تلاش کرد نقاط آسیب پذیر را شناخت و سعی در حل این آسیب ها داشت. به عنوان نمونه، نباید با طرح افراطی ملاقات با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اساس مهدویت را در ملاقات خلاصه کرد: چرا که با عدم تحقق ملاقات، عده ای دچار یأس و ناامیدی می شوند و یا به طرح یک جانبه قهر و غضب امام پرداخت و همین طور بایستی مراقب باشیم که مفهوم انتظار تحریف نشود و اندیشه های نادرست (مانند ظلم پذیری و...) در جامعه حاکم گردد. و همینطور تعیین وقت که در روایات

۱- باقری، خسرو، فصلنامه انتظار، شماره ۲، سال اول، زمستان ۱۳۸۰

صریحاً نهی شـده است و یا تطبیق نادرست علایم و شـرایط ظهور و یا تعجیل و نظایر آن، همه به عنوان آسـیب های جـدی در عرصه مهـدویت بایـد مورد توجه و بازشناسـی قرار گیرد. البته لازم به یادآوری است که عواملی نظیر: عدم بصـیرت در آموزه های دین اسـلام بطور عام و مهدویت بطور خاص، سـطحی نگری در آموزه های مهدوی، سوء استفاده افراد فرصت طلب برای نیل به اغراض سیاسـی، اجتماعی و... را در این برداشت های غیر صـحیح، نباید از چشم تیزبین انسان های دلسوز و علاقمند به مباحث مهدویت به دور دانست.

۳-۵. دشمن شناسی

شنـاخت دشـمن از ضـروریات اولیه هر مبارزه است و از طریق آن می توان بقای خود و جامعه را تضـمین کرد. در طول تاریخ جوامع، تمام شکست ها ناشی از بی توجّهی به دشمن بوده است.

امروز قدرت های بزرگ با ایجاد سازمان ها و تشـکیلات اطلاعاتی و جاسوسی و اختصاص بودجه های کلان برای این مراکز، تلاش

می کنند تا دشـمنان بالقوه و بالفعل خود را شـناسایی کنند، قبل از آنکه نقشه دشـمنان کارساز شود آنها را در هم شکنند. این تشکیلات در تصمیم گیری و برنامه ریزی های این دولت ها نقش مهمی دارند.

شناخت دشـمن از اموری است که بر اساس ادله عقلی و نقلی در دین رهایی بخش اسـلام توصیه شده است اما نه آن گونه که قـدرت هـای اسـتکباری انجـام می دهنـد بلکه بر اساس مبانی اسـلام بخصوص قرآن کریم با روش های اخلاقی پـذیرفته شـده است.

قرآن کریم شناخت دشمن را، برای حفظ و سلامت جامعه سفارش کرده و در قالب داستان های عبرت آموز به معرفی دشمنان توحید در اشـکال گوناگون چون شـیطان شناسـی، منافق شناسـی، طاغوت شناسـی و شـناخت کفار و مشـرکان اشاره می کند، مهمترین ویژگی های دشمنان اسلام از نظر قرآن کریم: پیمان شکنی، خوی استکباری، دنیاپرستی، نژاد پرستی،

حسادت، بدخواهی و... است(۱)

در روایات هم به این امر بسیار توجه شده است تا جایی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم توصیه فرمودند برای رسیدن به اهداف بلند و متعالی و نیفتادن در دام شیطان باید ابتدا دشمن شناسی کرد: «الا و ان اعقل الناس عبد عرف ربّه فأطاعه و عرف عدوه فعصاه (۲)؛ آگاه باشید، عاقل ترین مردم کسی است که خدایش را بشناسد و از او پیروی کند و دشمن را نیز بشناسد و آنگاه نافرمانیش نماید.»

از این رهنمودها در می یابیم، که یکی از اساسی ترین عوامل پیروزی، شناخت دشمن است. بررسی انقلاب های بزرگ بخصوص نهضت های توحیدی نشان می دهد که رهبران این انقلاب ها برای ایجاد انقلاب در جامعه ابتدا چهره دشمنان را شناسایی و سپس مبارزات علنی خود را شروع کردند. ائمه علیهم السلام با برداشتن نقاب از چهره زشت دشمن و معرفی

۱- بقره/۹۶، حجر/۵، نساء/۵۴، اسراء/۱۰۰، آل عمران/۷۵ و ۱۱۹، طه/۷۱، انفال/۲۲

۲- بحار، ج۷۴، ص ۱۸۱

آنان به مردم جبهه شیطان را رسوا و جبهه حقّ را تقویت کردند(۱)

البته سیر تاریخ به گونه ای است که انسان باید یا زیر چتر ولایت الهیه قرار گیرد و یا در پرتو ولایت شیطان. نمی شود این دو را در کنار هم جمع کرد. شیاطین به مصداق آیه شریفه: «لِکُلِّ نَبِیٍّ عَدُوًّا شَیَاطِینَ الإِنسِ وَالْجِنِّ» (۲) و یا آیه شریفه: «انّ الشیطان للانسان عدوٌّ مبین» (۳) دست از انسان هایی که در جبهه ولایت حق تعالی قرار گرفته اند، بر نمی دارند، به خصوص که آموزه مهدویت به عنوان احیا کننده عبودیت الهی در گستره زمین خاکی مورد توجه هست؛ لذا دشمن از هر حربه ای استفاده می کند تا جلوی گسترش تفکر مهدویت را در جامعه بگیرد. گاهی از حربه انکار یا شبهه اقتباس استفاده می کند و گاهی با تحریف آموزه های مهدوی و سرانجام با تخریب.

۱- زرگران، مقاله دشمن شناسی از منظر امام علی علیه السلام، کیهان شماره ۱۸۵۸۵، مورخه ۱۵/۵/۸۵

۲- انعام/۱۱۲

۳- نساء/۹۲

لازم به دقت است اگر دشـمن این کار را نکنـد، بایـد تعجب کرد؛ زیرا ماهیت دشـمنی همین است! باید کوشـید تا با شـناخت صحیح مهدویت و تحکیم مبانی و مسائل آن، جلوی هر گونه تخریب و تحریف را از آنها گرفت.

جمع بندی

هر یک از ابعاد «مهدویت» در علوم مختلف مورد بحث قرار می گیرد. بعد اعتقادی آن در علم کلام؛ بعد سیاسی آن در علومی مانند فلسفه، سیاست و جامعه شناسی؛ بعد اجتماعی از دیدگاه جامعه شناختی و بعد تاریخی آن در مسائل تاریخ اسلام مورد بحث قرار می گیرد. البته ابعاد مهدویت منحصر به آنچه مطرح گردید نیست؛ زیرا ما در صدد بحث از همه آنها نبودیم، نظیر: بعد تربیتی مهدویت.

ابعاد سیاسی، اجتماعی و تاریخی مهدویت اختصاص به علمای اسلام ندارد و مبتنی بر داشتن باور اسلامی نیست؛ ولی بحث اعتقادی

درباره آن، مبتنی بر ایمان اسـلامی و مخصوص متکلّمان اسـلامی است. البته اگر کسی کلام اسلامی را از جنبه تاریخی مطالعه کند، در این صورت بحثی پیرامون دینی خواهد بود(۱)

۱- عقاید استدلالی، ربانی گلپایگانی، علی، ج۲، ص۹۸ (با دخل و تصرف)

ص:۹۷

لیست محصولات انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

ردیف

نام کتاب

مخاطب قیمت (ریال)

۱

آینده جهان (کتاب سال حوزه)

دانشجویان _ طلاب

۳۸۰۰۰

۲

فرهنگ نامه مهدویت

دانشجویان _ طلاب

۶۸۰۰۰

۳

دکترین مهدویت

دانشجویان _ طلاب

۲۰۰۰۰

۴

مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی

دانشجویان

۲۵۰۰۰

۵

انتظار پویا

همه اقشار (به غیر از دانش آموزان)

۹۰۰۰

۶

جوانان یاوران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

جوانان

۶۰۰۰

۷

نینوا و انتظار

عمومی

۲۸۰۰۰

۸

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در کلام آیت الله بهجت

عمومی

۹۰۰۰

۹

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

عمومی

۸۰۰۰

۱۰

زمزمه های انتظار

مجریان _ عمومی

۹۰۰۰

۱۱

فصلنامه علمی- تخصصی انتظار (۲۷-۱)

فرهیختگان

۱۸۰۰۰

۱۲

طلوع خورشید

دانش آموزان _ عمومی

۶۰۰۰

۱۳

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در حدیث ثقلین

عمومی

۶۰۰۰

۱۴

زنان در حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۲۵۰۰

۱۵

شمیم (برگزیده ای از مباحث درباره امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف)

دانش آموزان

۸۰۰۰

۱۶

دولت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سیرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۴۰۰۰

۱۷

CD نقد فیلم نوستر آداموس

عمومی

۱۵۰۰۰

۱۸

نگاهی دوباره به انتظار

عمومی

۶۵۰۰

۲۵

درسنامه مهدویت (۱)

تخصصی (طلاب ـ دانش جویان ـ فرهیختگان)

۲۸۰۰۰

۲۶

درسنامه مهدویت (۲)

تخصصی

۳۵۰۰۰

۲۷

کارت بازی انتظار

بچه ها

۶۵۰۰

۲۸

پله پله مهربانی (ویژه نوجوانان)

نوجوانان

۶۰۰۰

۲۹

وقتی او می آید

عمومی

۶۰۰۰

ص:۹۸

۳۰

آفتاب مهر (یکصد پرسش و پاسخ مهدوی) _ ویرایش جدید

جوانان

۳۰۰۰۰

۳۱

لوح فشرده فصلنامه انتظار (۲۷-۱)

فرهیختگان

۱۰۰۰۰

۳۲

از حسین علیه السلام تا مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۷۰۰۰

۳۳

مجله امان ویژه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف (۱۹-۱)

عمومی

۵۰۰۰

۳۴

جستارهایی در مهدویّت

دانشجویان _ طلاب

۱۵۰۰۰

۳۵

نگین آفرینش (درسنامه مقدماتی)

پیش دانشگاهی _ دانشجویان

۲۸۰۰۰

۳۶

قرآن، مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، جوانان

جوانان _ دانش آموزان

۱۴۰۰۰

۳۷

بروشور هفتگانه «آشنایی با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف»

عمومی

۷۰۰

۳۸

فرات تا فرات (۲جلد)

دانشجویان _ طلاب _ فرهنگیان

۲۸۰۰۰

۳۹

دلائل عقلی و نقلی امامت و مهدویّت

تخصصی

۲۸۰۰۰

۴۰

فروغ حق

عمومی

۲۵۰۰۰

۴۱

در محضر علامه شعرانی

عمومی

۳۰۰۰۰

۴۲

شرح فراق

عمومی

۲۵۰۰۰

۴۳

منجی در ادیان

تخصصی

۳۲۰۰۰

۴۴

سی دی آفتاب عشق

عمومی

۱۰۰۰۰

۴۵

غنچه های قیام

عمومی

۱۵۰۰۰

نحوه تقاضا: وجه کتاب درخواستی را به حساب سیبای بانک ملی به شماره (۰۱۰۵۶۴۱۹۳۴۰۰۹) به نام انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف واریز نموده و اصل فیش بانکی را همراه با نام و تعداد کتاب های درخواستی و نشانی دقیق پستی، به نشانی ذیل از طریق پست یا فکس ارسال نمایید:

قم، خیابان شهداء (صفائیه)، کوچه آمار (۲۲)، بن بست شهید علیان، مرکز تخصصی امامت و مهدویّت.

تلفن: ۷۷۳۷۸۰۱-۰۲۵۱، فاکس: ۷۷۳۷۱۶۰- ۰۲۵۱

صندوق پستی: ۱۱۹/۳۷۱۳۵

یادآوری:

خریداران عمده از تخفیف ویژه برخوردار می باشند.

از این مجموعه منتشر شده است:

انتظار۱. ضرورت طرح مباحث مهدویّت / روح الله شاکری

انتظار۲. پژوهشی عقلی درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف/ روح الله شاکری

انتظار۳. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن/ مهدی یوسفیان

انتظار۴. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در احادیث شیعه و سنی/ جمعی از محققان

انتظار۵. طلوع خورشید/ مهدی یوسفیان

انتظار۷. اندیشه مهدویّت و آسیب ها/ محمدصابر جعفری

انتظار۸. مهدی ستیزان/ محمدصابر جعفری

انتظار۹. پژوهشی درباره جزیره خضراء/ مجتبی کلباسی

انتظار۱۰. جهانی شدن و حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف/ رحیم کارگر

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹


مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹